

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ
INSTITUTE FOR NATURE CONSERVATION OF SERBIA

ПЛАН ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ ДОБАРА за 2023. годину

фебруар 2023. године

Клисуре Милешевке

ПЛАН ЗАШТИТЕ ПРИРОДНИХ ДОБАРА за 2023. годину

САДРЖАЈ

УВОД	5
■ ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ДОБАРА	7
■ <i>ЗАШТИТА ПОДРУЧЈА</i>	9
Ревизија заштите	11
Вишегодишња теренска истраживања ради валоризације природних вредности	14
Израда студија заштите	34
Прелиминарна истраживања	35
Стручни надзор	37
■ <i>ИЗРАДА РЕШЕЊА О УСЛОВИМА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ И МИШЉЕЊА</i>	38
■ <i>УТВРЂИВАЊЕ ПРЕДЕОНЕ РАЗНОВРСНОСТИ</i>	39
■ <i>ЦЕНТРАЛНИ РЕГИСТАР ЗАШТИЂЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА</i>	41
■ <i>ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ И КАРТОГРАФИЈА</i>	43
■ УСПОСТАВЉАЊЕ ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ, ЗАШТИТА БИОДИВЕРЗИТЕТА И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ	45
■ <i>ЗАШТИТА БИОДИВЕРЗИТЕТА</i>	47
Пројекти	48
Пројекти са трећим лицима	52
Пројектне теме	54
■ <i>ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА</i>	56
■ <i>ИЗРАДА ЦРВЕНИХ ЛИСТА И ЦРВЕНИХ КЊИГА</i>	58

■	ЗАШТИТА ГЕОДИВЕРЗИТЕТА И ГЕОНАСЛЕЂА	59
	Геопаркови	62
	Национална и међународна сарадња	64
■	САРАДЊА СА СТРУЧНИМ И НАУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА У ЗЕМЉИ И ИНОСТРАНСТВУ	65
■	<i>САРАДЊА СА СТРУЧНИМ И НАУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА У ЗЕМЉИ</i>	67
■	<i>МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА</i>	68
	Номинација међународно значајних природних добара	70
	Регионално повезивање са стручним институцијама	72
■	ИНФОРМИСАЊЕ ЈАВНОСТИ И ОБРАЗОВНО-ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ	73
■	<i>ОДНОСИ С ЈАВНОШЋУ И ПРОМОТИВНЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ</i>	75
■	<i>ОБРАЗОВНО-ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ</i>	77
	Образовни програми	77
	Издаваштво	81
■	ЗАКОНИ, ПОДЗАКОНСКИ АКТИ И СТРАТЕГИЈЕ	83

Јерма

УВОД

Завод за заштиту природе Србије је стручна установа чија делатност је валоризација, заштита и унапређење природне баштине Србије. Завод је основан 30. априла 1948. године као Завод за заштиту и научно проучавање природних реткости Народне Републике Србије. Од свог оснивања до данас, Завод је прошао кроз више организационо – статусних промена. Последња промена и статус дефинисани су Одлуком Владе Републике Србије (05 бр. 02-1952 од 18.03.2010. године; „Службени гласник РС”, бр. 18/2010, 97/2017 и 65/2022).

Завод послује као установа у складу са Законом о јавним службама. Делатност Завода је регулисана Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – други закон и 71/2021), тачком 4. Одлуке о оснивању Завода („Службени гласник РС”, бр. 18/2010, 97/2017 и 65/2022) и чланом 8. Статута Завода („Службени гласник РС”, бр. 73/2010), међународним обавезама Републике Србије које су преузете ратификованим конвенцијама, постојећим стратешким документима и општим актима Завода.

Стручни послови Завода обухватају: прикупљање и обраду података о природи и природним вредностима; праћење стања и оцену очуваности природе и степен угрожености објеката геонаслеђа, дивљих врста и њихових станишта, станишних типова, екосистема, еколошки значајних подручја, заштићених подручја, еколошких коридора, еколошке мреже и предела; израду студија заштите којима се утврђују вредности подручја предложених за заштиту и начин управљања тим подручјима; израду предлога аката о престанку заштите подручја и израду нацрта аката о заштити као помоћ локалној самоуправи; израду предлога – студије, то јест стручне основе за претходну заштиту подручја; давање решења о условима заштите природе за радове у и изван заштићених подручја; издавање решења о условима заштите природе и мишљења на планове управљања заштићеним подручјима; вршење стручног надзора на заштићеним подручјима с предлогом мера; пружање стручне помоћи управљачима заштићених подручја, органима локалне самоуправе, удружењима грађана, групама грађана и појединцима на заштити природе, предела и природних добара; утврђивање услова и мера заштите природе и природних вредности у поступку израде и спровођења просторних и урбанистичких планова, пројектне документације, основа (шумских, ловних, риболовних, водопривредних и др.), програма и стратегија у свим делатностима које утичу на природу; обављање стручних послова у поступку израде оцене прихватљивости радова и активности у природи; припремања и спровођења пројеката и програма на заштићеном подручју; предлагање обима и садржаја студија изводљивости и процене утицаја на животну средину у поступку реинтродукције и насељавања дивљих врста у слободну природу; вођење еви-

денције о начину и обиму коришћења, као и факторима угрожавања заштићених и строго заштићених дивљих врста ради утврђивања и праћења стања њихових популација; учествовање у поступку јавног увида због проглашавања заштићених подручја; организовање и спровођење васпитно-образовних и промотивних активности у вези са заштитом природе; учешће у спровођењу ратификованих међународних уговора о заштити природе; вођење регистра заштићених природних добара и других података од значаја за заштиту природе; инвентаризацију појединачних елемената геолошке, биолошке и предеоне разноврсности са статистичким анализама и извештајима о њиховом стању; вођење базе података у области заштите природе као дела јединственог информационог система Агенције за заштиту животне средине; обавештавање јавности о природним вредностима, заштити природе, њеној очуваности и примени мера заштите, факторима и последицама угрожавања и обављање других послова утврђених законом.

Чланом 104. Закона о заштити природе утврђено је да се стручни послови Завода обављају на основу Плана за заштиту природних добара за период од три године и годишњег плана за заштиту природних добара, које доносе организације за заштиту природе. Планове за заштиту природних добара доноси Управни одбор Завода.

План за заштиту природних добара за 2023. годину доноси се ради остварења општих циљева у области заштите природе, који су дефинисани Одлуком о оснивању Завода, Статутом, Законом о заштити природе и плановима за заштиту природних добара.

Стручни послови Завода у наредном периоду биће усмерени на повећање процента заштићене територије, али и на развој еколошке мреже, као новијег концепта у заштити природе на међународном нивоу, поред националне заштите.

An aerial photograph of a lush green mountain landscape. A small settlement with several buildings, including one with a red roof, is situated on a slope. A dark lake is visible in the center of the settlement. The surrounding area is covered in dense forest. A bright green banner is overlaid at the bottom of the image.

ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Јастребац

ЗАШТИТА ПОДРУЧЈА

Заштита подручја спроводи се кроз мултидисциплинарна теренска истраживања и вредновање природних појава, процеса, објеката, подручја, ресурса и предеоних целина, као и кроз обраду потребног научног, стручног, планског и документационог материјала ради израде студија заштите као стручних основа за покретање поступка за доношење аката о заштити. Такође, заштита подручја спроводи се и кроз ревизије заштићених подручја, стручни надзор, одређивање и усмеравање мера активне заштите итд.

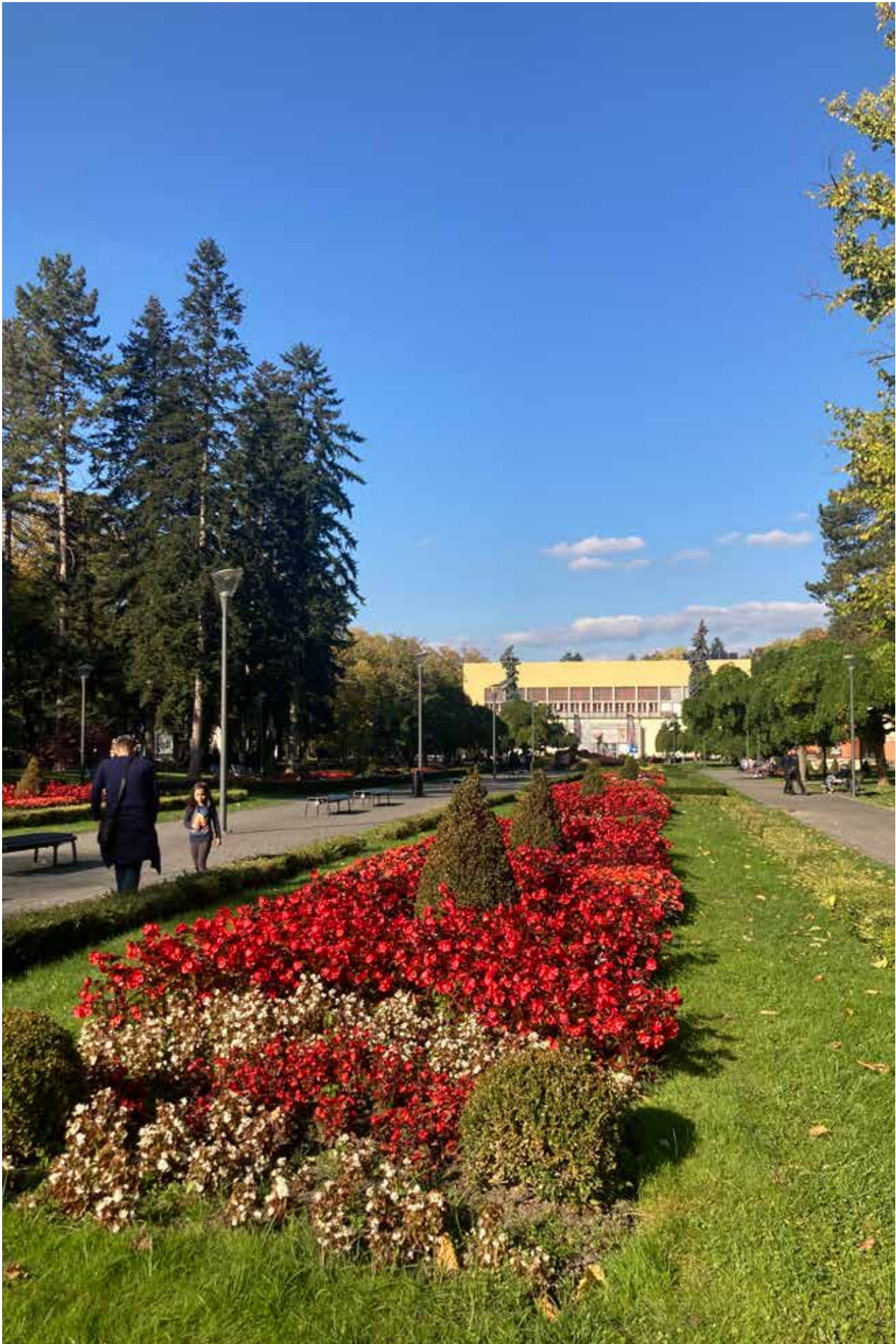
Рад на заштити подручја је мултидисциплинарног карактера, ангажује све капацитете Завода и представља континуирани процес праћења стања природе.

Поред редовних, горе поменутих послова који се односе на заштићена подручја, планиран је наставак на унапређењу концепта заштите и сарадње с управљачима заштићених подручја.

У 2023. години, планира се ревизија за 3 подручја, наставак истраживања за 7 подручја с циљем валоризације природних вредности и почетак истраживања за 10 подручја, док је у складу с иницијативама за заштиту, планирано 16 прелиминарних теренских истраживања. На основу планиране динамике и реализације наведених истраживања, очекује се израда 15 студија заштите. За стручне надзоре утврђена су приоритетна подручја која нису контролисана у претходних неколико година.

Опленац

Врњачка бања

РЕВИЗИЈА ЗАШТИТЕ

У 2023. години планирају се активности на изради ревизија студија заштите следећих подручја:

1. Споменик природе „Паркови Врњачке Бање“;
2. Меморијални природни споменик „Опленац“;
3. Парк природе „Сићевачка клисура“.

1. Споменик природе „Паркови Врњачке Бање“

Заштићен 2010. године

Категорија: III (трећа) категорија

Режим заштите: III (трећег) степена

Град/општина: Врњачка Бања

Управљач: Јавно предузеће за комуналну делатност „Бањско зеленило и чистоћа“ Врњачка Бања

Важећи Акт о заштити: Одлука о заштити Споменика природе „Паркови Врњачке Бање“ („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 11/2010) и Одлука о изменама одлука којима су одређена природна добра на територији општине Врњачка Бања стављена под заштиту као споменици природе („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 21/2016)

Завршетак ревизије: 2023. године

Кратак опис:

Споменик природе „Паркови Врњачке Бање“ прожима урбану структуру општине Врњачка Бања, у централном делу Републике Србије, у Рашком округу. Територија Врњачке Бање лежи на северним падинама планине Гоч, на надморској висини од 220 m до 300 m. Уже планинско подручје Врњачке Бање, са планином Гоч, део је шумско планинског комплекса Копаоника и простире се према југу. Са севера се налази венац Гледићких планина. Средиште Врњачке Бање је за 80 m више од моравске долинске равни. Површина заштићеног подручја износи 22 ha 64 a 41 m².

Споменик природе „Паркови Врњачке Бање“ стављен је под заштиту ради очувања предеоних карактеристика и свих природних и културно-историјских елемената у њему, неговања и унапређења постојећег биљног фонда и заштите станишта врста везаних за паркове, а уз очување духа и функције бањског места, његове аутентичности и значаја као здравственог, рекреативног и туристичког центра. Заштићено подручје чине композиционо обједињени парковски простори као вредно наслеђе парковске архитектуре које карактерише дендролошко и флористичко богатство и биоеколошки значај, вредни елементи архитектонско-пејзажног уређења, извори минералне воде и бројни објекти архитектонског наслеђа, са делом тока Врњачке реке.

Након иницијативе општине Врњачке Бање за ревизију заштите подручја ради измене стања на заштићеном подручју и због туристичког и одрживог развоја општине, те у циљу усаглашавања са планским актима општине, Завод је приступио утврђивању стања заштићеног подручја и изради Студије заштите.

2. Меморијални природни споменик „Опленац“

Заштићен 1967. године

Категорија: /

Режим заштите: /

Град/општина: Топола

Управљач:

Важећи Акт о заштити: Закон о проглашењу парка Опленец за просторни меморијални природни споменик („Сл. гласник СРС“, бр. 25/1967)

Завршетак ревизије: 2024. године

Кратак опис:

Парк Опленец у општини Топола проглашен је за просторни меморијални природни споменик и стављен под посебну заштиту. Посебна заштита спроводи се у циљу да се очувају и унапреде разноврсно и ретко биље, историјски споменици и други објекти и обезбеди његово рационално коришћење ради задовољавања материјалних и културних потреба радних људи. Просторни меморијални природни споменик Опленец покрива површину од 83 ха.

Ревизија Меморијалног природног споменика „Опленац“ је предвиђена у складу са планираним активностима у Плану заштите природних добара за период од 2022. до 2024. године.

3. Парк природе „Сићевачка клисура“

Заштићен 1977. године, урађена ревизија 2000. године

Категорија: II (друга) категорија

Режим заштите: II (другог) и III (трећег) степена

Град/општина: Ниш и Бела Паланка

Управљач: ЈП „Србијашуме“

Важећи Акт о заштити: Уредба о заштити Парка природе „Сићевачка клисура“ („Сл. гласник РС“, бр. 16/2000)

Завршетак ревизије: 2023. године

Кратак опис:

Парк природе "Сићевачка клисура" стављен је под заштиту као подручје изузетне биолошке разноврсности и станиште или боравиште великог броја ендемичних, ендемореликтних, реликтних и ретких врста биљака и животиња, као особени пример појаве и међудејства геолошких, геоморфолошких и хидролошких процеса и као предео изражених обележја природне лепоте и успешног споја природе, људских традиционалних делатности и грађитељства и културно - историјских споменика. Заштићено подручје обухвата делове подручје општина Ниш и Бела Паланка, укупне површине 7746 ха. Сићевачка клисура је део речне долине Нишаве настала интензивним усецањем њеног воденог тока у стенску масу, између северних огранака Суве планине и јужних огранака Сврљишких планина. Садашња граница заштићеног добра не прати катастар и контактном делу са будућим заштићеним подручјем СРП „Сврљишке планине“ не постоји могућност катастарског дефинисања границе. Како већи део ПП „Сићевачка клисура“ географски припада Сврљишким планинама, предлог је да се виши делови Сићевачке клисуре припоје Сврљишким планинама, а они у долини Нишаве редефинишу у оквиру ПП „Сићевачка клисура“. Такође је неопходно и проверити да ли је Парк природе одговарајући тип заштићеног добра или га треба променити у смислу ПИО или СРП. Ревизија Сићевачке клисуре би ишла само у смислу редефинисања границе и режима и израде Студије заштите у складу са новим прописима који тада нису били на снази

и то: Уредба о режимима заштите, Уредба о еколошкој мрежи и измене и допуне Закона о заштити природе.

Заштићено подручје обухвата делове подручје општина Ниш и Бела Паланка, укупне површине 7746 ха.

Сићевачка клисура је део речне долине Нишаве настала интензивним усецањем њеног воденог тока у стенску масу, између северних огранака Суве планине и јужних огранака Сврљишких планина.

Садашња граница заштићеног добра не прати катастар у контактном делу са будућим заштићеним подручјем СРП „Сврљишке планине“ биће проблема око дефинисања границе (катастар). Како је већи део ПП „Сићевачке клисуре“ део Сврљишких планина, предлог је да се виши делови Сићевачке клисуре припоје Сврљишким планинама, а они у долини Нишаве редефинишу у оквиру ПП „Сићевачка клисура“. Такође је неопходно и проверити да ли је Парк природе одговарајући тип или треба и то променити у смислу ПИО или СРП.

Ревизија Сићевачке клисуре би ишла само у смислу редефинисања границе и режима и израде Студије заштите у складу са новим прописима који тада нису били на снази и то: Уредба о режимима заштите, Уредба о еколошкој мрежи и измењен и допуњен Закон о заштити природе.

Сићевачка клисура

ВИШЕГОДИШЊА ТЕРЕНСКА ИСТРАЖИВАЊА РАДИ ВАЛОРИЗАЦИЈЕ ПРИРОДНИХ ВРЕДНОСТИ

НАСТАВАК ИСТРАЖИВАЊА

У 2023. години планирају се активности на наставку истраживања следећих подручја:

1. Парк у дворишту Основне школе „Академик Миленко Шушић” у Гучи, општина Лучани, завршетак студије 2023. године;
2. Кањон Пањице, Ариље, завршетак студије 2023. године;
3. Бигар Таорског врела, Ваљево, завршетак студије 2023. године;
4. Златар, завршетак студије 2023. године;
5. Сврљишке планине, Сврљиг, Бела Паланка, Нишка Бања, Ниш, завршетак студије 2023. године.
6. Планина Велики Јастребац, део општине Алексинац, град Прокупље, општина Блаце и град Крушевац, завршетак студије 2023. године.
7. Клисуре Сврљшког Тимока, Сврљиг, Књажевац, завршетак студије 2024. године.

1. Парк у дворишту Основне школе „Академик Миленко Шушић” у Гучи

Општина: Лучани

Завршетак студије: 2023. године

Кратак опис:

У току 2021. године реализован је теренски обилазак којим су отпочела истраживања на валоризацији парковске површине у дворишту Основне школе „Академик Миленко Шушић” у Гучи. Парк је формиран унутар дворишта основне школе, са пешачким комуникацијама у пејзажном стилу, и примерцима дендроврста и жбунова великих димензија, правилно негованих и доброг здравственог стања. Унутар парка, поред ботаничких и биоеколошких вредности, налази се и велики број скулптура самоуког вајара Живковић Богосава. Такође, унутар парковске површине налази се и музеј на отвореном Лапидаријум, односно локација на којој се чува збирка крајпуташа, коју чине 33 споменика израђена од пешчара. Крајпуташи представљају споменике ван гробља који су се обично постављали крај путева како се покојник не би заборавио. Интересантна чињеница је и да се двориште/парк Основне школе граничи са старим гробљем Гуче, које више није у функцији.

Уз помоћ ГПС уређаја мапирана су стабла на терену (уношењем координата и бројева евидентираних стабала), док су у претходно припремљен образац за валоризацију стабала уношени подаци за свако стабло појединачно. Шумарском пречницом премеравани су и уношени у образац подаци о пречницима на прсним висинама евидентираних стабала, као и пројекције крошњи стабала уз помоћ пантљике (мерене унакрсно). Такође, за свако стабло је оцењивано здравствено стање и естетска вредност, те је на основу свих релевантних података дата општа оцена. Забележене су и све специфичности и карактеристике предметних стабала (изглед крошње, присуство сувих грана у крошњи, присуство трулих и оштећених грана, оштећења на листу од инсеката и фитопатолошких узрочника и сл). Висине стабала премераване су редом по претходној нумерацији из обрасца, помоћу дендрометријског инструмента за мерење висина.

На терену је извршено мерење и валоризација 31 стабла и жбунастих форми, а с циљем прикупљања података за израду Студије, као стручно документационе основе којом се природно добро предлаже за заштиту.

У наредном периоду неопходно је планирати даљи наставак валоризације, детерминације и анализе преосталих стабала у парку. Израда студије заштите планирана је за 2023. годину.

2. Кањон Пањице, Ариље

Општина: Ариље

Завршетак студије 2023. године

Кратак опис:

Клисура Пањице са околином, налази се на рејону унутрашњих Динарида западне Србије према хидрогеолошкој рејонизацији Б. Филиповића. Клисурасте и кањонске долинске стране тока Пањице изграђују творевине средњег тријаса од којих су највише заступљени прекристалисани и доломитични масивни, ређе банковити и слојевити кречњаци. Дебљина ових творевина максимално износи 600 m. На основу литолошког састава, структурног склопа и типа порозности, са аспекта хидрогеолошких карактеристика, могу се издвојити условно безводни делови терена, збијени тип издани и карстни тип издани. Најзначајнија појава истицања подзмних вода на подручју Пањице, а уједно и најзначајнија хидрогеолошка и морфохидролошка појава је изворска (врелска) Водена пећина (карстни извор гравитационог типа) која представља подземни облик карстног рељефа. Посебно значајне геоморфолошке појаве представља водопад и бигрене каде које су лоциране низводно од Водене пећине, на којима је запажен велики број врста маховина.

Непосредно уз водоток Пањице, на целокупној дужини кањона обухваћено истраживањем утврђено је присуство крајречне шумске вегетације. Од врста шумског дрвећа констатовано је присуство следећих врста: буква (*Fagus moesiacaе*), црна јова (*Alnus glutinosa*), бела врба (*Salix alba*), горски јавор (*Acer pseudoplatanus*), клен (*Acer campestre*), црни граб (*Ostrya carpinifolia*), цер (*Quercus cerris*), дивља јабука (*Malus silvestris*), ситнолисна липа (*Tilia cordata*), бели јасен (*Fraxinus excelsior*) и црни јасен (*Fraxinus ornus*). У спрату жбуња су евидентирани: леска (*Coryllus avellana*), зова (*Sambucus nigra*), једносемени глог (*Crataegus monogyna*), клека (*Juniperus communis*), свиб (*Cornus sanguinea*), дрен (*Cornus mas*), обична курика (*Euonymus europaeus*), дивља ружа (*Rosa canina*) и др. Како се иде даље према водопаду буква постаје доминантнија. Стрме кањонске стране претежно су обрасле изданачком шумом букве, првенствено на сеновитим деловима кањона, на северним експозицијама, где ове шуме имају заштитну улогу од ерозије. Евидентирана је и букова изданачка шума (*Fagetum moesiacaе sumontanum*) прашумског карактера, са стаблима великих пречника и старости, која обраста простор непосредног окружења Расовачке пећине откривене овим теренским истраживањима. У североисточном делу истраживаног простора налази се државна шума обрасла шикаром црног граба (*Ostrya carpinifolia*) и црног јасена (*Fraxinus ornus*).

Теренским радом вршена су и детаљна ентомолошка истраживања приликом којих је сакупљен богат ентомолошки материјал. Сакупљани су инсекти из редова лептира, правокрылаца и тврдокрылаца, међу којима се издвајају следеће врсте лептира: *Maniola jurtina*, *Pieris rapae*, *Polyommatus icarus*, из групе правокрылаца *Ephippiger ephippiger* и скакавци *Aiolopus strepens*, *Pezotettix giornae*, *Odontopodisma decipiens*, *Stenobothrus lineatus*. Посебно је значајан налаз пећинских зрикаваца из рода *Troglophylus* у Расовачкој пећини која до сада није детаљно истраживана и нема података. Истраживањем је констатовано да улаз у пећину

Кањон Пањице

чине два одвојена независна канала. Оба канала се сужавају након 10 - 15 метара тако да није било могуће вршити даља истраживања. Обзиром да је пећина неистражена и потенцијално је станиште бројних представника пећинске фауне, потребно је у наредном периоду извршити даља биоспелеолошка истраживања.

Током следеће године, потребно је:

- обавити минимално још један теренски излазак у пролећном вегетационом периоду, у трајању од три дана, због потребе додатних налаза и сагледавања пролећног аспекта, што је нарочито значајно за спрат жбуња и приземну шумску вегетацију.
- успоставити контакт са шумарима који газдују делом подручја које припада ЈП Србија-шуме (ШГ „Ужице“ - ШУ „Косјерић“), као и са власницима парцела под шумском вегетацијом које се налазе у обухвату предложене границе.
- обавити минимално још један теренски обилазак ради додатних налаза Расовачке пећине за коју до сада нисмо имали никакве податке.

3. Бигар Таорског врела

Град: Ваљево

Завршетак студије 2023. године

Кратак опис:

Таорска врела по свом положају у долини Скрапежа, јединствених хидролошких и морфолошких обележја која су условљена одликама геолошке грађе, морфоспелеолошким и спелеохидролошким специфичностима врелске пећине из које избија главно врело, а чији се канал одликује серијом коленастих сифона, представљају изузетан феномен краса Србије. Наслаге бигра у долини Врелског потока, различите по дебљини, старости и облику, својеврсни су запис морфохидролошке еволуције врела и промена у природи његове околине у току квартара. Воденице на Таорским врелима, особене архитектуре, иако данас напуштене, нису само занимљиви објекти народног неимарства, већ и сведоци снажних веза природе и људи овог краја и споменици који говоре о некада развијеном животу једног планинског српског села.

Било је заштићено Решењем о претходној заштити Таорског врела, које је на основу Закона о заштити животне средине донео Завод за заштиту природе Србије („Сл. гласник РС”, бр. 41/96). Предлог за заштиту са Нацртом одлуке достављен је Скупштини општине Ваљево 1998. године и обновљен 2000. године, али из процедуралних разлога није усвојен.

Завод за заштиту природе Србије је 2013. године у оквиру својих активности, које се односе на усклађивање постојећих студија заштите са Законом о заштити природе („Сл. гласник Републике Србије”, бр. 36/09, 88/10, 91/10) и Уредбом о режимима заштите („Сл. гласник Републике Србије”, бр. 31/12), иновирао Студију заштите Споменик природе „Таорска врела”, као стручну основу за израду акта за проглашење заштићеног природног добра. Предложена је заштита подручја у III (трећој) категорији. Студија заштите је послата на усвајање, али до данас предлог за заштиту није усвојен.

Планира се провера просторно-планске документације и један теренски обилазак подручја.

4. Златар

Завршетак студије 2023. године

Општина/град: Пријепоље и Нова Варош

Кратак опис:

Планина Златар захвата пространу природну целину на југозападу Србије. Припада Златиборском управном округу, а захвата општине Пријепоље и Нову Варош. Смештен је између реке Лима на западу и реке Увца на истоку. Северну границу чини река Бистрица, а јужну река Милешевка. Највиши врх Златара је Велика Кршева (1.627 m).

Златар припада Динарском планинском систему и има динарски правац пружања – северозапад-југоисток. Има карактер висоравни сложене тектонске и морфолошке структуре. Изграђена је од карбонатних стена претежно тријаске и јурске старости, преко којих леже ултрамафити, рожнац, офиолитски меланж (базичне и ултрабазичне стене) са блоковима стена океанског дна.

Златар је својим великим делом безводан, како на површинама под кречњачком подлогом, тако и више у делу изграђеном од шкриљаца. Већи водени токови протичу ивицом Златара (Златарска река, Бистрица, Милешевка, Вељушница, Увац и Лим). Овакво стање хидрографских прилика последица је заступљености специфичних геолошких подлога кречњака и шкриљаца. Кречњаци, постојањем подземних токова, доводе до појаве извора у доњим деловима Златара или на контактима са другим геолошким подлогама.

Геолошка подлога Златара састављена је од мезозојских кречњака, пешчара, амфиболита, филита, палеозојских и глиненних шкриљаца. Најзаступљенији је кречњак.

На еволуцију земљишта на планини Златар утицале су разлике у геолошкој подлози, особинама рељефа, климе и вегетације. Заступљени су следећи типови земљишта: скелетна рендзина на кречњаку; рендзине и посмеђене рендзине на кречњаку; смеђе земљиште на кречњаку; кисело смеђе земљиште на рожнацима; кисело смеђе земљиште на пешчару; кисело смеђе земљиште на шкриљцима и филитима; смеђе скелетоидно земљиште на амфиболитима.

Према биљно-географском положају припада прелазној илирско-мезијској провинцији. Одликује се разноврсном флором и вегетацијом. Као последица развијености рељефа, терен се одликује присуством скоро свих експозиција, мада су према општој изложености и странама света најзаступљеније свежије експозиције. Падине опште изложености према југу такође су значајно заступљене. Оваква разноликост локалитета, у погледу рељефа, експозиције и нагиба, изазива разноликост и богатство биљне вегетације, а ова појава такође утиче и на настанак великог броја типова шума. На развој и данашње стање вегетације утицали су многобројни чиниоци, а нарочито рељеф, нагиб, експозиција, надморска висина и климатски фактори као што су падавине и температура. Према вертикалном распрострањењу шуме на Златару припадају брдско–планинском појасу. На простору планине Златар могу се издвојити следећи комплекси и то појас ксеромезофилних китњакових и грабових типова шума, појас мезофилних букових и буково-четинарских типова шума, појас термофилних борових шума и појас фигофилних четинарских типова шума. У наведеним појасевима јављају се шуме китњака (*Quercetum montanum*), шуме китњака и цера (*Quercetum petraeae cerris*), планинска шума букве (*Fagetum moesiacaе montanum*), шуме букве и јеле (*Abieti-Fagetum moesiacaе*), шуме смрче, јеле и букве (*Piceo-Fago-Abietetum*), шуме смрче и јеле (*Piceo-Abietetum*) и шуме смрче (*Piceion excelsae serbicum*). Од шумских фитоценоза најраспрострањенији тип шуме су чисте и мешовите шуме смрче. Смрча на Златару заузима значајне површине, добро

Златар

се обнавља, стабла су добре виталности, па је Златар, после Копаоника, планина на којој су смрчеве шуме на знатним површинама најбоље очуване.

На простору Златара забележено је око 850 биљних врста. Посебно је значајано присуство великог броја орхидеја. Неке од њих се јављају на свега неколико локалитета у Србији: *Anacamptis pyramidalis*, *Cephalanthera damasonium*, *Cephalanthera longifolia*, *Dactylorhiza maculata* и др.

Констатовано је 120 врста птица. Неке од њих су значајне на националном и међународном нивоу, као на пример: део популације мале сове (*Glaucidium passerinum*), гаћасте кукумавке (*Aegolius funereus*), прдавца (*Crex crex*) и коса камењара (*Monticola saxatilis*). Ово подручје се наслања на подручја Увца и клисуре Милешевке, која заједно са клисуром Трешњице чине најзначајнија подручја за гнежђење и опстанак популације белоглавог супа у Србији, највеће и најзначајније популације ове врсте на Балкану. С тим у вези, Златар је значајно подручје за белоглавог супа као коридор који повезује ова подручја, али и као место исхране.

Забележено је присуство 5 врста водоземаца и 5 врста гмизаваца. Од водоземаца су нашле станиште следеће врсте: мали мрмољак (*Mesotriton vulgaris*), планински мрмољак (*Ichtyosaura aplestris*), обична крастача (*Bufo bufo*), жутотрби мукач (*Bombina variegata*) и велика зелена жаба (*Pelophylax ridibundus*); а од гмизаваца: ливадски гуштер (*Lacerta agilis*), зелембаћ (*Lacerta viridis*), слепић (*Anguis fragilis*), зидни гуштер (*Podarcis muralis*) и смукуља (*Coronella austriaca*). Према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС“, 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016), скоро све наведене врсте су строго заштићене, осим велике зелене жабе која је заштићена дивља врста и свих врста гуштера које су без статуса заштите.

Посебну вредност фауне сисара представља присуство строго заштићене врсте мрки медвед (*Ursus arctos*), али и других строго заштићених и заштићених врста сисара, као и оних ловно атрактивних. Посебно је значајан и сам положај Златара, између заштићених подручја Златибора, Милешевке, Увца, Јадовника, Камене Горе, па и Голије. У том смислу, Златар представља и својеврсно чвориште које омогућава несметану комуникацију фаунистичких елемената између ових подручја, што додатно потенцира и његову улогу и значај еколошког коридора.

На основу теренских истраживања планине Златар (један теренски излазак) констатовано је да природне вредности овога подручја завређују успостављање заштићеног подручја - Предела изузетних одлика „Златар“.

5. Сврљишке планине

Град/општина: Сврљиг, Бела Паланка, Нишка Бања, Ниш
завршетак студије 2023. године

Кратак опис:

Планински масив између Пирота, Беле Паланке, Сврлига и Ниша. Основну вредност овог простора представља богатство гео- и биодиверзитета, које се огледа у богатству геоморфолошких облика, рељефа, мноштву разноврсних биљних и животињских врста, од којих су многе ендемичне, ретке и угрожене. Такође, овај простор обилује и рефугијалним стаништима.

Највећа популација врсте рамонда је на Сврљишким планинама, али се поред ње јављају и друге врсте везане за суве карбонатне ливаде и стенске одсеке. Такође, на овом простору су

присутне изузетно ретке птичје врсте: камењарка, жутокљуна галица, сури орао, сиви соко, планинска ушата шева. Сврљишке планине на својим падинама и платоу имају преко 120 врста дневних лептира, па у том смислу представљају веома значајно подручје за њихово очување. Планина је богата и бројним облицима крашког рељефа, па се на њој среће велики број пећина и јама, које нису превише истражене.

Како се на Сврљишким планинама преклапају све компоненте еколошке мреже (ИВА, РРА, РНР, ПА и EMERALD), а до сада описане врсте указују на огромно биолошко богатство, потпуно је оправдано покретање поступка заштите и ревизија ПП „Сићевачка клисура”.

6. Планина Велики Јастребац

Град/општина: део општине Алексинац, град Прокупље, општина Блаце и град Крушевац
 Завршетак студије: 2023. године

Кратак опис:

Јастребац је планина која се налази у средишњем делу Србије, на простору између Ниша, Меровине, Алексинца, Крушевца, Блаца, Прокупља и Бруса. Припада родопском планинском систему, што значи да је постала раседањем. Изграђена је од палеозојских шкриљаца и магматских стена.

Масив Јастрепца одвојен је од Копаоника Јанковом клисуром на реци Блаташници. Дели се на Велики и Мали Јастребац. Највиши врхови Великог Јастрепца (уједно и целог масива) су Велика Ђулица (1491 m), Поглед (1481 m), Мала Ђулица (1429 m), Страцимир (1394 m), Змајевац (1381 m) итд. Они представљају природну границу између Топлице и Поморавља. На источној страни масива је Мали Јастребац, одвојен од Великог превојем Грџац, с највишим врхом Купињак (946 m). Грџац је дугачак 42 km и од њега се одвајају широке косе, а најизразитији су према северу врхови Змајевац и Бела стена. Превојем Грџац води пут Прокупље–Крушевац (преко Рибарске Бање).

Планина је хидрографски богата, с токовима који припадају сливовима Јужне Мораве, Топлице и Расине. Издвајају се бројни водени токови, извори и потоци. У околним речицама и поточима могу се наћи речни ракови и слободна пастрмка, што је знак изузетно чисте воде. У подножју Малог Јастрепца са југоисточне стране налазе се Крајковачко језеро и Облачинско језеро.

Јастребац је окарактерисан као најшумовитија планина на Балкану. На нижим надморским висинама доминирају храстове шуме сладуна и цера, док је на вишим надморским висинама присутна букова шума, која на Јастрепцу заузима највећа прострaнства. Такође, налазе се ретке и ендемичне биљне и животињске врсте, међу којима има заштићених и строго заштићених врста. На овом простору налази се заштићено подручје Резерват природе „Прокоп”, који је први пут заштићен 1958. године да би се очувала изворна шумска заједница брезе (*Betula verrucosae*) старости до 70 година, мешовита шумска заједница брезе и планинске букве (*Betuletum verrucosae fagetosum*), шумска заједница планинске букве и брезе (*Betulo-Fagetum moesiacaе montanum*), као и шумска заједница планинске букве (*Fagetum moesiacaе montanum*) и да би се очувала станишта природних реткости, нарочито: риђи шумски мрав, мишар, шумска сова, краткокљуни пузић, шарени даждевњак, јеж, веверица, сиви пух и др., а у интересу науке, образовања и културе. Јастребац је богат и разноврсном дивљачи, уређено је и ограђено ловиште површине 400 ha, које је значајно за развој ловног туризма. Изузетна пошумљеност планине, предели посебне лепоте и очувани екосис-

теми представљају потенцијале за развој излетничког, истраживачког, ловног и риболовног туризма. Природне лепоте брдско-планинског дела и предели изузетне лепоте и очуваних еколошких вредности, погодни су за развој сеоског туризма уз могућност производње биолошки вредне хране. Јастребац обилује и мноштвом самониклог јестивог биља: сремуша, коприве, маслачка, дивљих јагода, јабука и крушака, разних врста јестивих гљива итд.

Због осетљивости екосистема, великих површина под шумама, заштићених биљних и животињских врста и непокретних културних добара, морају се предузети одговарајуће мере заштите.

Прелиминарна истраживања овог подручја су започета 2018. године и обављена у два наврата од по пет дана, у јуну и октобру. На основу оба теренска обиласка донет је закључак да је простор погодан за успостављање заштите, те је планиран наставак детаљнијих истраживања током наредних година, с циљем састављања предлога за заштиту. Први теренски обилазак због израде Студије заштите је обављен у јуну 2021. године, а према Плану за 2021. годину био је предвиђен још један излазак на терен који није реализован. У 2022. години су обављена три теренска истраживања, како је и било предвиђено Планом за 2022. годину.

Досадашњим истраживањима, на основу прикупљених података подручје Великог Јастрепаца се издваја у односу на Мали Јастребац и из тог разлога је одлучено да се заштити само подручје Великог Јастрепаца. Исцртана је прелиминарна граница будућег заштићеног подручја. На основу тога је утврђено да ће његова површина износити око 45.000 ha. Према утврђеним вредностима претпоставља се да ће ово подручје бити заштићено као парк природе I категорије, са успостављеним режимима заштите првог, другог и трећег степена, што ће зависити од прикупљених података у наредном истраживачком периоду.

7. Клисуре Сврљишког Тимока

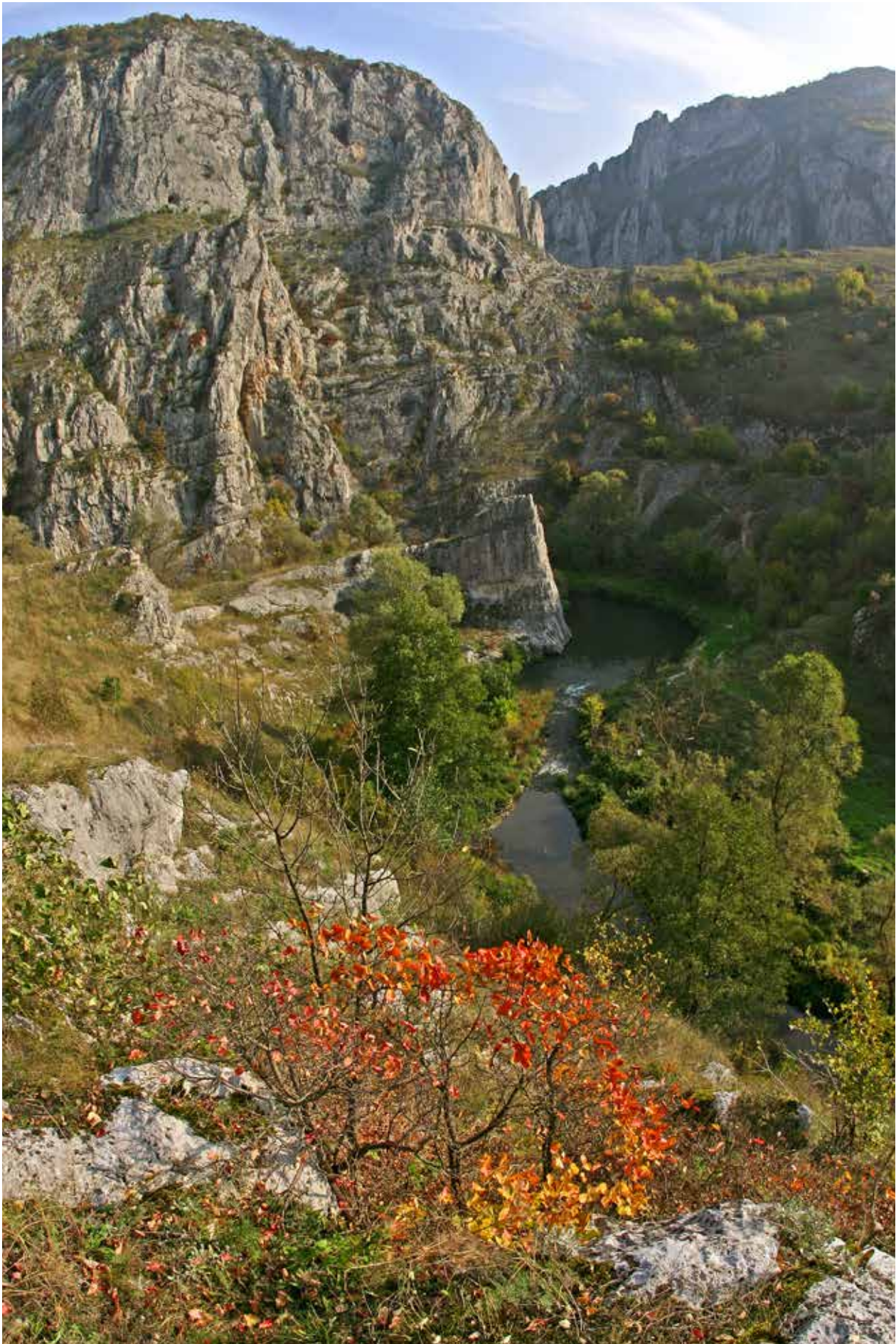
Град/општина: Сврљиг, Књажевац
Завршетак студије 2024. године

Кратак опис:

Клисуре Сврљишког Тимока налази се у источној Србији, на територијама општина Сврљиг и Књажевац. Почине од Нишевца у близини Сврљига на југу, а завршава се код Ргошта у близини Књажевца на северу. Дуга је око 15 km и повезује Сврљишку и Књажевачку котлину. Клисура је просечно дубока 180-220 m и састављена је из три дела: Горње клисуре, Палилулске котлине и Доње клисуре. Долина Сврљишког Тимока 4 km пред уласком у Сврљишку клисуру лактасто скреће и мења правац из ИЈИ-ЗСЗ у Ј-ССИ. Клисура се, дакле, претежно пружа у правцу север-југ и зато су обе њене стране осветљене у току дана. И поред високих и окомитих стена које се уздижу изнад реке, клисура је отвореног типа.

Стене у Сврљишкој клисури су ургонске неритске фације коју претежно чине слојевити, спрудни, песковити и лапоровити кречњаци дебели 400-500 метара. Горњи део ове серије изграђују пешчари и глиновити пешчари са сочивима песковитих кречњака.

У литолошком саставу неогених седимената заступљени су: пешчари, песковите глине, пескови, шљункови и слатководни кречњаци а местимично се срећу и угљоносни слојеви. Неогени седименти су миоценске старости. У тектонском смислу, Сврљишка клисура је усечена у антиклиналу Девике, која улази у састав Кучајско-Сврљишких планина. Сврљишка клисура је изложена утицајима с југа који продиру долинама великих река. Она се налази на малој

Клисура Сврљишког Тимока

надморској висини, тако да се читаво подручје одликује лети врло топлом и сувом климом, а зими снежним наносима и јаким ветровима.

Шира и ужа околина клисуре је под климатогеном шумом сладуна и цера са грабићем, док је на кречњацима заступљена заједница цера. На стрмим изложеним падинама, на кречњацима, налазе се ниске грабићеве шуме и шикаре, као трајни стадијум вегетације. Поред ових налазе се у фрагментима и реликтне заједнице. На великим површинама у клисури данас доминира заједница типа *Syringo-Carpinetum orientalis*, која је настала у поступном процесу осиромашавања богате полидоминантне заједнице са храстовима, грабићем, јоргованом и другим врстама. На стрмим изложеним стеновитим падинама налазимо заједнице *Cotino-Syringetum* и *Syringetum vulgaris*, а на сипарима заједницу *Syringo-Prunetum mahalebi*.

Еродиране и суве падине клисуре обрасле су ксерофилним типовима зељасте вегетације (пашњаци, ливаде и камењари). Вегетација термофилних пашњака има степскомедитерански карактер. Обилује степским реликтним врстама какве су *Prunus tenella*, *Hyacinthella leucophea*, *Adonis vernalis*, *Pulsatilla montana*, па се подручје клисуре може схватити као својеврсни рефугијум степске флоре.

У клисури је заступљена и вегетацији камењара и стена која ће се истраживати у наредном периоду. Вегетација стена одликује се присуством специфичних хазмофитских заједница које настају поткапине и полупећине кречњачких клисура и кањона где су прилагођене на минималне светлосне услове. Такве хазмофитске заједнице су састављене од скиофилних и омброфобних врста које захтевају засењена станишта где вода долази углавном кроз пуко-тине стена.

Ихтиофаунистичка истраживања потврдила су присуство 8 врста риба: *Rhodeus amarus* – гавчица, *Barbus balcanicus* – поточна мрена (ЗВ), *Alburnoides bipunctatus* – двопругаста уклија (ЗВ), *Chondrostoma nasus* – скобаљ (ЗВ), *Phoxinus phoxinus* – пијор, *Squalius cephalus* – клен (ЗВ), *Cobitis elongatoides* – вијун (СЗВ), *Cottus gobio* – пеш (СЗВ).

Кроз Клисуру Сврљишког тимока пробија се железничка пруга целом дужином клисуре, од Нишевца до Подвиса. Предео употпуњују немачки бункери из Другог светског рата, 32 тунела и скоро исто толико мостова које је, пројектовао Милутин Миланковић.

У току 2022. године обављен је један теренски обилазак, на основу ког је утврђено да клисура Сврљишког Тимока поседује вредности (геолошке, геоморфолошке, предеоне и биолошке).

Предлаже се да се на делу планине Тресибабе (долински део ка Сврљишком Тимоку) наставе истраживања у циљу заштите у склопу истраживања клисуре Сврљишког Тимока. Даљим истраживањима утврдиће се границе и евентуално спајање у једно заштићено подручје – клисура Сврљишког Тимока са деловима Тресибабе.

ПОЧЕТАК ИСТРАЖИВАЊА

У 2023. години планира се почетак истраживања са циљем израде студије заштите за следећа подручја:

1. Повлен, Ваљево (Профил са фауном мекушаца ценоман-турон Бурма брдо код Косјерића и Профил горњокредног спруда село Скрапеж код Косјерића неће се штитити као посебна природна добра, већ ће бити обухваћени у оквиру Повлена), завршетак студије 2023. године,
2. Станиште барских корњача у Великој Крушевици, општина Рековац, завршетак студије 2023. године,
3. Два стабла храста у дворишту основне и средње школе, општина Чајетина, завршетак студије 2023. године,
4. Три стабла платана на Неимару, општина Врачар, завршетак студије 2023. године,
5. Заштита стабла оскоруше у селу Чумић, на подручју града Крагујевца, завршетак студије 2023. године,
6. Ушће Велике Мораве (Локалитет Маргум), Пожаревац, завршетак студије 2024. године,
7. Троглав-Чемерно, град Краљево, општине Ивањица и Лучани (Река Лопатница, Краљево, чија израда студије је била планирана за 2022. годину, биће обухваћена у оквиру планинских масива Троглав и Чемерно) завршетак студије 2024. године.
8. Девица и Озрен - 2024. године, Књажевац, Сокобања
9. Планина Бесна кобила, Врањска бања, Босилеград, завршетак студије 2024. године
10. Доње Потамишје, Палилула, Београд, завршетак студије 2024. године.

1. Повлен

Град/општина: Ваљево, Бајина Башта и Косјерић

Завршетак студије: 2023. године

Кратак опис:

Повлен је планина у Западној Србији која се налази на тридесетак километара југозападно од Ваљева. Повлен је највећа и највиша планина (1347 м.н.в.) на планинском венцу Авала – Гучево. Ова планина динарског смера пружања. Чине је више врхова од који су три најважнија: највиши „Мали Повлен” (1347 m), „Средњи Повлен” (1301 m) и Велики Повлен” (1271 m). Припада венцу ваљевских планина које су продужетак старовлашке висије и пружају се западно од Ваљева ка равној Мачви. Ланац планина започиње Маљен, на који се надовезују Повлен, Јабланик па упоредо Бобија и Медведник, а потом Соколска планина, Јагодња, Борања и на крају се Гучево стрмо спушта ка Лозници.

На Повлену извиру реке Трешњица, Сушица, Градац, Рогачица, Скрапеж, а његовим северним рубом пролази река Јабланица, а Дрина ивицом најјужнијих побрђа.

Највећи врх Мали Повлен је донекле асиметричан – југозападна страна му је стрмија од североисточне. Свакако је то последица усецања дубоке, клисурасте долине, али и раседања дуж југозападне стране. Сам гребен Малог Повлена је релативно узак, али не представља изразито камени венац, већ се састоји од благих хумова између којих је усечено неколико плитких вртача. У простору Белих вода Мали Повлен се спушта према југу степенастим одсецима од кречњака. Од Белих вода до Црвеног брега простор Малог Повлена је већим делом изграђен од серпентина.

Повлен

Јужни делови некадашњег Панонског мора досезали су до Повлена, који је данас највиша планина на ободу Панонског басена у Србији. Грађен је од дијабаз-рожњака, кристалних-шкриљеваца и кредних вапненаца. У неким деловима развијени су кршки облици, нарочито плитке вртаче. Повлен има трапезаст облик. Планинско било је благо нагнуто и пошумљено. Кршеви највиших делова планине дижу се до 1347 м надм. висине, а њихове литице се стрмо спуштају до 300 м. Ка северозападу се Повлен преко преседлине Дебело брдо, везује за планину Јабланик. Источно од Повлена су Маглеш и Букови. Јужно и југозападно од Повлена истичу се простране заравни, Лисина и Пусто поље, избушене вртачама.

Северни део подручја Повлена је дисециран честим водотоцима, али ипак има прилично благе стране. Разлог је у томе што у структури саме планине знатно преовлађује серпентин над кречњаком. На читавој северној подгорини Повлена, јављају се бројни површински потоци који образују најгушћу речну мрежу на читавом простору ове планине. С друге стране, од Дебелог брда до Мравињаца протеже се готово континуална шума лишћара (буква, леска, граб и по који јавор). Само око Дијавице су густе шуме релативно младих култура четинара (јела и смрча).

На подручју Повлена јавља се појас ксеромезофилних китњакових и грабових шума и појас мезофилних букових и буково-четинарских шума. Простор је обрастао шумама цера (*Quercetum cerris*) на малој површини између 400-600 m надморске висине, на доста стрмим падинама експонираним према југу, потом брдском шумом букве (*Fagetum moesiacaе submontanum*), планинском шумом букве (*Fagetum moesiacaе montanum*), као и шумом букве, црног граба и јавора (*Aceri-Ostryo-Fagetum*).

Забележено је 5 врста водоземаца и 5 врста гмизаваца. Од водоземаца су нађене обична крастаца (*Bufo bufo*), велика зелена жаба (*Pelophylax ridibundus*), шумска жаба (*Rana dalmatina*), планински мрмољак (*Mesotriton alpestris*) и мали мрмољак (*Lissotriton vulgaris*). Од гмизаваца су пронађени зидни гуштер (*Podarcis muralis*), зелембаћ (*Lacerta viridis*), ливадски гуштер (*Lacerta agilis*), рибарица (*Natrix tessellata*) и белоушка (*Natrix natrix*). Према Правилнику о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива: крастаца, шумска жаба, планински мрмољак, мали мрмољак, рибарица и белоушка су строго заштићене дивље врсте, велика зелена жаба је заштићена дивља врста, док су зидни гуштер, ливадски гуштер и зелембаћ без статуса заштите.

Крајем седамдесетих година XX века кроз овај шумски комплекс просечен је макадамски пут од великог значаја за свеколико привредно искоришћавање северне подгорине планине: за експлоатацију шуме, индиректно за сточарство и пољопривреду у ширем смислу, па и за туризам, јер се на оба краја овог пута граде викендице. Као превој и развође између Дрине и Колубаре и као раскрсница макадамског и асфалтног пута Ваљево-Рогатица-Ужице, као превој између Великог Повлена и Јабланика, Дебело брдо полако постаје туристичко средиште са популарним планинарским домом, бројним викендицама и кафанама.

На западним обронцима планине налази се село Зарожје, место чувене воденице у власништву Саве Савановића, митског, и најпознатијег српског вампира. Он је овековечен у краткој причи „После деведесет година“ Милована Глишића из 1880. године, што је чак 17 година пре познатог дела „Дракула“ Брама Стокера. Његово је дело послужило као темељ за Лептирицу, која се сматра једним од најбољих српских хорор филмова, снимљеним 1973. године.

На основу теренских истраживања подручја планине Повлен констатовано је да природне вредности овог подручја завређују успостављање заштићеног подручја. Планирани су теренски излази и обилазак и вредновање подручја у три теренска изласка у трајању од 5 дана и један излазак и састанци са заинтересованим странама у трајању од три дана.

2. Станиште барских корњача у Великој Крушевици

Град/општина: Рековац

Завршетак студије: 2023. године

Кратак опис:

Влажно станиште у селу Велика Крушевица, такозвана Бобанова бара налази се у општини Рековац, између градова Јагодина и Крагујевац. Бара се налази на такозваном брду Црвена земља у близини општинског пута ка селу Шиљевица, ушускана у близини шуме. Иницијативу за заштиту овог влажног станишта поднео је Ивица Милићевић из места Велика Крушевица.

Током 2022. године стручни сарадници Завода започели су прелиминарна истраживања у циљу евидентирања природних вредности овог подручја. Реализована су два теренска изласка у 2022. години 04.04. и 13.06.

Бобанова бара, као типично барско (мочварно) станиште, као и њено непосредно окружење које одликују ливадски и шумски екосистеми, пружа дом многим биљним и животињским врстама попут белог локвања, барских корњача, барских кока, као и различитих врста инсеката из редова Odonata и Orthoptera.

На основу свега наведеног, констатовано је да је потребно започети теренска истраживања у циљу сакупљања података неопходних за израду Студије заштите. За почетак истраживања и за израду Студије заштите предлаже се 2023. година.

3. Два стабла храста у дворишту основне и средње школе

Град/општина: Чајетина

Завршетак студије: 2023. године

Кратак опис:

Извршена је прелиминарна валоризација два стабла храста у дворишту основне и средње школе, на подручју општине Чајетина. На основу увида на терену констатовано је да се стабла храста налазе у дворишту Основне школе „Димитрије Туцовић“ и средње Угоститељско туристичке школе, једно у централном делу дворишта (стабло бр. 1) а друго у предњем делу дворишта, уз зграду средње школе (стабло бр. 2). Детерминацијом је утврђено да су оба стабла врсте храста цера (*Quercus cerris* L.). Оба храста су велике старости, око 200 година и импозантних дендрометријских вредности. Стабло бр. 1 одликује граната крошња импозантне ширине и незнатно измењеног хабитуса из разлога јер су у периоду раног развоја стабла уклоњене прве две доње гране. У крошњи се уочавају суве гране у нормалној мери за стабла ове старости. Нису уочена обољења и оштећења. Стабло бр. 2 је незнатно млађе у односу на стабло бр. 1. Карактерише га широко дебло које се на висини од око 1,20 cm наставља у два стуба која се паралелно пружају један уз други. Ови стубови се даље гранају у гране првог и другог реда које све заједно дају широку, правивну гранату крошњу својствену врсти. На једној од грана уочена је мања шупљина, међутим, оба стабла су врло витална, са пуно лисне масе и плоносе. Карактерише их аутентичан изглед и естетска вредност. Као вредни примерци дендрофлоре значајни су у очувању генофонда своје врсте, који доприносе и очувању биодиверзитета краја у коме се налазе. Два стабла храста својим изгледом доминирају простором дајући посебан печат пејзажној атрактивности парка у коме се налазе.

Вредновањем стабала храста цера, утврђено је да стабла у дворишту основне и средње школе у Чајетини предложена за заштиту одликују својства Споменика природе, односно поседују главна природна обележја (темељне вредности природног добра) која су неопходна за заштиту, према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја.

По завршеном налазу, а на основу наведеног, закључено је да два стабла храста у дворишту основне и средње школе у Чајетини испуњавају критеријуме за стављање под заштиту, на основу Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010- исправка, 14/2016 и 95/2018- други закон). Сходно томе, Завод ће у складу са својим годишњим планом за заштиту природних добара приступити даљој процедури за спровођење поступка заштите два стабла храста.

4. Три стабла платана на Неимару

Град/општина: Београд, Врачар
 Завршетак студије: 2023. године

Кратак опис:

Извршена је прелиминарна валоризација шест стабала платана, на Неимару, на територији градске општине Врачар. На основу увида на терену констатовано је да се наведена стабла налазе на великом плацу на Неимару, до којих се долази из Ламартинове улице бр. 46, у Београду. Плац је неуређен и зарастао у трави. Поред предметних стабала, на локацији су присутне и друге дендроврсте. Три платана се налазе у горњем делу плаца, средње су старости и импозантних дендрометријских вредности. Одликују их гранате крошње незнатно измењеног хабитуса из разлога што су окружене крошњама других присутних врста дрвећа. Доброг су здравственог стања, односно, нису уочена ентомолошка и фитопатолошка обољења, као ни друга оштећења. Друга три стабла платана налазе се непосредно уз предратну вилу која је тренутно у поступку заштите као културно добро. Са једне стране виле, десно, налазе се два платана кроз чије крошње пролазе каблови електромереже. Такође, гране крошње наслањају се на вилу. Лево од објекта налази се трећи платан чији део крошње такође прелази на вилу, а већи део крошње се пружа на суседни плац- градилиште на ком се подиже нова зграда. Очекивано је да ће доћи до резивања крошњи ова три платана из разлога што потенцијално угрожавају вилу као будуће културно добро у оквиру културно историјске целине „Котеж – Неимар“.

Вредновањем шест стабала платана утврђено је да три стабла платана, на плацу на Неимару, заслужују заштиту са аспекта заштите природе. Поседују својства Споменика природе, односно поседују главна природна обележја и темељне вредности природног добра која су неопходна за заштиту, према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја. Завод је става да је очување ових вредних примерака дендрофлоре значајно јер се налазе на градској општини Врачар, где је најмање зелених површина у односу на друге градске општине.

По завршеном налазу, а на основу наведеног, закључено је да три стабла платана на великом плацу на Неимару, са улазом из Ламартинове улице бр. 46, у Београду испуњавају критеријуме за стављање под заштиту, на основу Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010- исправка, 14/2016 и 95/2018- други закон). Сходно томе, Завод ће у складу са својим годишњим планом за заштиту природних добара приступити даљој процедури за спровођење поступка заштите три стабла платана на великом плацу на Неимару, градска општина Врачар, у Београду.

5. Заштита стабла оскоруше у селу Чумић

Град/општина: Крагујевац

Завршетак студије: 2023. године

Кратак опис:

На основу увида на терену констатовано је да се стабло оскоруше налази на приватном имању (ливади), к.п. бр. 1249 и 1248/0, К.О. Чумић. Оскоруша је стабло велике старости преко два века, правилне широко гранате крошње и импозантних дендрометријских вредности. Налази се на плодном земљишту, што је погодно за добром развоју стабла. Стабло је атрактивног изгледа, добре виталности и плодоноси. Нема неких израженијих обољења и оштећења, а у крошњи се уочавају суве гране које су уобичајене за стабла велике старости. Стабло оскоруше представља запис („свето дрво“), тј. први, најпримитивнији „храм“, односно светилиште са најстаријим обичајним обредима. Стабло предложено за заштиту је вредан примерак дендрофлоре, значајно и у очувању генофонда своје врсте, чиме доприноси и очувању биодиверзитета краја у коме се налази. Захваљујући хабитусу и димензијама стабло доминира у свом окружењу дајући посебан печат пејзажној атрактивности простора.

На основу наведеног, утврђено је да стабло предложено за заштиту одликују својства Споменика природе, односно поседује главна природна обележја (темељне вредности природног добра) која су неопходна за заштиту, и то: аутохтоност и аутентичност, односно изворност, репрезентативност, разноврсност биолошких и предеоних обележја, као и естетичност - лепоту, тј. пејзажну атрактивност. Значај овог стабла се огледа и кроз функцију и намену које обухватају стварни и потенцијални допринос природног добра, и то у научним истраживањима; образовно-васпитним активностима и ширењу свести о потреби заштите природе; очувању биолошке и предеоне разноврсности, као и животне средине; и развоју туризма, према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Сл. гласник РС“, бр. 97/2015).

По завршеном налазу, а на основу наведеног, закључено је да стабло оскоруше у селу Чумић, испуњава услове за стављање под заштиту на основу Закона о заштити природе („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010-исправка, 14/2016, 95/2018-други закон и 71/2021). Сходно томе, Завод ће у складу са својим годишњим планом заштите природних добара приступити даљој процедури за спровођење поступка заштите стабла оскоруше у селу Чумић, на подручју града Крагујевца.

6. Ушће Велике Мораве (Локалитет Маргум)

Град/општина: Пожаревац

Завршетак студије: 2024. године

Кратак опис:

Поводом две иницијативе града Пожареваца за заштиту локалитета Маргум, који обухвата мртвају реке Велике Мораве и археолошки локалитет Маргум у селу Дубравица, које су достављене Заводу 2018. и 2019. године, извршен је прелиминарни теренски обилазак сарадника Завода. Том приликом је утврђено да је подручје богато различитим врстама птица пре свега, затим риба, водоземаца и гмизаваца и сисара, специфичном флором и вегетацијом, а има и културно историјски значај. Археолошки локалитет Маргум није детаљно испитан нити заштићен, иако постоји мноштво налаза који потврђују његов изузетан значај.

Шире подручје локалитета Маргум треба узети у обухват за даља теренска истраживања, пре свега елемената биодиверзитета (флора, вегетација, фауна бескичмењака и кичмењака) и хидрогеолошких елемената, с обзиром на позицију ушћа Велике Мораве, канала који се пружа у облику потковице са баром Шугавица. Након тога подручје треба вредновати и штитити заједно подручје ушћа Велике Мораве у Дунав, Острова и баре Шугавице до Костолца, који поред осталог обухвата и локалитет Маргум. Такође, према Плану заштите природних добара за период 2022-2024. ушће Велике Мораве предвиђено је за заштиту односно за двогодишња истраживања и израду Студије заштите.

7. Троглав-Чемерно

Град/општина: Краљево, Ивањица и Лучани
 Завршетак студије: 2024. године

Кратак опис:

У 2021. години су започета истраживања слива реке Лопатнице, леве притоке Ибра, која су настављена и у 2022. години. Спроведена су ботаничка, ихтио-, терио-, херпето- и ентомофаунистичка истраживања читавог тока Лопатнице, Толишнице и мањих притока. Такође, рекогносциран је и шири простор целокупног слива, укључујући и планинске масиве Троглава и Чемерна. Сам слив представља део шире предеоне и географске целине коју чине масиви Троглава и Чемерна и долина Ибра, те је одлучено да се наставак истраживања прошири и на ове целине, у оквиру којих ће бити обухваћен слив Лопатнице, те се из тог разлога неће штитити као посебно природно добро како је било предвиђено Планом за 2022. годину.

8. Девица и Озрен

Град/општина: Књажевац, Сокобања
 Завршетак студије 2024. године

Кратак опис:

Истраживања су реализована полазећи од Сокобање, преко атара села Ресника, даље преко Црне Баре, Пруговца, Станца и Липовца у Алексиначкој општини. Затим је извршен обилазак планине Озрен као и њеног највишег врха Лесковица (1178 м н.в.). Том приликом су обилажена и шумска одељења на путу ка Лесковику и пописиване вредности попут строго заштићене врсте *Daphne laureola*. Са Лесковица у К.О. Ресник, преко атара Преконози и Липовац у општини Алексинац пређено је у сокобањску општину и обиђени су село Језеро, гребен Девице, Блендија и Дуго поље. Током обиласка овог трансекта, фокус је био на шумама и објектима геонаслеђа. Поред овог, картирана су станишта заштићених врста степски бадем *Prunus tenella*, патуљаста перуника *Iris pumila* и косовски божур *Paeonia peregrina* као и бројне врсте лептира којима ова планина обилује. У Сокобањској општини обиђени су атари села Дуго поље, Левовик, Раденковац, Ново село и Језеро. У општини Књажевац, обиђени су атари села Божиновац и Скробница; у Скробници - станиште усколисног божура *Paeonia tenuifolia*; у општини Сврљиг - села Сливје, Радиморовац, Попшица, Пирковац, Копајкошара, Галибабинац и Лабуково; у Лабукову - кањон Белог потока. Поред јама и пећина, као и изузетно лепог кањона, пронађено је гнездилиште буљине *Bubo bubo* и трагови вукова и шакала.

Планина Озрен

Екипа Завода је такође обишла подручје Озренских Ливада и првог заштићеног подручја у Србији, Велику и Малу Рипаљку. Терен се завршио обиласком атара села Мужинац на простору СРП „Ртањ”.

Током теренских истраживања пописане су све природне вредности које су у том моменту биле доступне (биљке, водоземски и гмизавци, птице и шумска одељења) и сагледаван је простор за будућу заштиту. Теренска истраживања настављају се у 2023. години,

9. Планина Бесна кобила

Град/општина: Врањска бања, Босилеград
 Завршетак студије: 2024. године

Кратак опис:

Бесна Кобила (1923 m) припада групи од десет највиших планина Србије. Са Грамадом (1721 m), Чемерником (1638 m), Вардеником (1876 m) и Дукатом (1881 m) чини пространу планинску област Власину и Крајиште, на крајњем југоистоку Србије. Бесна Кобила је највиши врх простране планинске висије Власине и Крајишта. Геотектонски простор припада Српско-македонској маси са творевинама кристаластих шкриљаца Власинског комплекса које су једне од најстаријих стена Србије. Предео Бесне Кобиле одговара великој планинској купи, блоку која се издиже са пространог високог развођа, које се на северу пружа према Варденику, а на југу према Дукату.

Бесна Кобила је Планом заштите природних добара за период од 2022. до 2024. године предвиђена за заштиту.

Током 2022. године у оквиру пројектних задатака за успостављање еколошке мреже Србије, Бесна Кобила је била подручје интензивног истраживања и пописивања врста у нешумским типовима станишта и нешумских типова станишта, у оквиру кога је картирана површина од 1319 хектара високопланинских пашњака. У оквиру истраживаног простора је детектовано 57 нешумских национално приоритетних типова станишта за заштиту и два шумска, као и 14 Натура 2000 типова станишта. На подручју гребена Бесне Кобиле регистроване су: 3 врсте гмизаваца, 32 врсте птица, 72 врсте лептира и 30 осталих врста инсеката, при чему је неопходно додатно истражити батрахо, херпето и териофауну.

Простор Бесне Кобиле представља међународно значајна подручја за птице (Власина и Дукат), одабрано подручје за дневне лептире Велики Стрешер-Бесна Кобила, а и потенцијално је Натура 2000 подручје.

Поред бројних природних вредности, простор Бесне Кобиле је интензивно рударско подручје у коме се на преко 70% површине простора налази активно експлоатационо поље олова и цинка а у околном простору су три истражна полигона (једно за олово и цинк и два за бакар, злато, сребро, олово, цинк и молибден). Поред активних рударски копова, у простору су забележени војни објекти, као и инфраструктура високопланинског зимског туризма.

Током 2023. године планира се један вишедневни обилазак простора током којег ће се валоризовати простор и оценити да ли се заштита може спровести.

10. Доње Потамишје

Град/општина: Палилула, Београд

Завршетак студије: 2024. године

Кратак опис:

Предлог за заштиту обухвата Доње Потамишје на територији општине Палилула, која припада граду Београду и чини део Панчевачког рита.

Подручје Доњег Потамишја обухвата сам ток реке Тамиш у дужини од око 25 km са приобалњем, околним влажним стаништима (баре, мочваре) и делом каналске мреже (Сибница, Нови канал, Рогозница, Мали Тамиш, канал Караш) на територији градске општине Палилула. Уз ток Тамиша се налазе стари рукавци претворени у мочваре које припадају типу еутрофних (травних) мочвара које су типичне за алувијалне равни низијских река, а које се хране падавинама, подземним и поплавним речним водама. Са аспекта вредновања подручја, Доње Потамишје поседује елементе са специфичним типовима станишта, вегетацијом и биодиверзитетом од значаја за заштиту, те је у том смислу неопходно планирати даља истраживања у циљу валоризације подручја и израде студије заштите..

ИЗРАДА СТУДИЈА ЗАШТИТЕ

На основу претходно обављених теренских истраживања до краја 2023. године, као крајњи резултат, очекује се завршетак 15 студија заштите за следећа подручја:

1. Парк у дворишту Основне школе „Академик Миленко Шушић” у Гучи, општина Лучани;
2. Кањон Пањице, Ариље;
3. Станиште барских корњача у Великој Крушевици, Рековац
4. Бигар Таорског врела, Ваљево;
5. Златар, Пријеполје и Нова Варош;
6. Планина Велики Јастребац, део општине Алексинац, град Прокупље, општина Блаце и град Крушевац
7. Сврљишке планине, Сврљиг, Бела Паланка, Нишка Бања, Ниш;
8. Повлен, Ваљево;
9. Смиловска језера - Одровачко поље, Димитровград
10. Два стабла храста у дворишту основне и средње школе, општина Чајетина;
11. Три стабла платана на Неимару, општина Врачар;
12. Заштита стабла оскоруше у селу Чумић, на подручју града Крагујевца.
13. Споменик природе „Паркови Врњачке Бање”, Врњачка Бања
14. Меморијални природни споменик „Опленац”, Топола
15. Парк природе „Сићевачка клисура”, Ниш и Бела Паланка.

ПРЕЛИМИНАРНА ИСТРАЖИВАЊА

У оквиру рада на евидентирању вредности врше се прелиминарна истраживања која имају за циљ утврђивање основних природних вредности подручја и процену изводљивости заштите, узимајући у обзир социоекономске прилике. На основу добијених резултата, процењује се испуњеност услова за заштиту подручја, врста заштите и категорија подручја за које се врши покретање поступка заштите.

У 2023. години планирано је 16 прелиминарних теренских истраживања:

1. Смиловска језера - Одровачко поље, Димитровград, по допису бр. 025-4285 од 19.12.2022. године
2. Велики и Мали Крш у близини Бора
3. Поток Станци, слив Власине – Власотинце
4. Мрестилиште Бованског језера, по допису бр. 025-1099 од 12.4.2021. године
5. Стабло храста, град Краљево по допису бр. 025-3727/1 од 28.10.2022. године
6. Стабло храста у селу Бабина Лука, град Ваљево, по допису бр. 025-3822 од 09.11.2022. године
7. Два стабла Панчићеве оморике на Златибору, по допису бр. 025-2275 од 06.07.2022. године
8. Липе дуж обе стране Палмотићеве улице, град Београд, по допису бр. 025-1483 од 05.05.2022. године
9. Стабло оскоруше у селу Секурич, општина Рековац, по допису бр. 025-1619/1 од 16.05.2022. године
10. Гледићке планине по допису бр. 025-2277/1 од 07.07.2022. године
11. Миљаковачка шума, Београд, по допису бр. 020-24/1 од 06.01.2023. године
12. Миљковачко-крављанска клисура, Ниш, по допису бр. 025-600 од 03.03.2021. године
13. Дворски комплекс на Дедињу, Београд
14. Семетешко језеро с тресетним острвом и стаништем барске папрати (*Thelypteris palustris*), општина Рашка;
15. Језеро Кореница између села Бусур и Везичево и Клисура реке Витовнице, Петровац на Млави;
16. Стари рудник „Црвени брег“, општина Вождовац, град Београд.

Такође, стручни срадници Завода обавиће прелиминарна теренска истраживања на основу евентуално пристиглих захтева, односно иницијатива локалних самоуправа и других заинтересованих страна (невладиних организација, стручно-научних институција, група грађана, управљача заштићених подручја итд.) и у зависности од обима потребних теренских истраживања предложених подручја за заштиту, а у складу с осталим предвиђеним обавезама и капацитетима.

За подручје за које се утврди да испуњава критеријуме заштите, накнадно ће се предвидети динамика даљих истраживања и израда предлога за заштиту или заштиту подручја у оквиру еколошке мреже. Уколико се утврди да подручје не поседује природне вредности од значаја за заштиту ни по једном основу, констатоваће се да се неће радити даља истраживања и предметно подручје више неће бити део ниједног плана. Сви прикупљени подаци о природним вредностима биће део базе података у оквиру информационог система Завода.

Потпећка пећина

СТРУЧНИ НАДЗОР

Стручни надзор и помоћ управљачима биће усмерени ка редовном праћењу стања природе у заштићеним подручјима, посебно у ситуацијама када се предузимају различите активности за које се процени да би могле угрозити, оштетити или уништити природно добро или његове делове.

Очекује се да ће се кроз стручни надзор и помоћ на очувању природних ресурса и њиховом одрживом коришћењу побољшати сарадња с управљачима заштићених подручја, локалним заједницама, органима локалне самоуправе, корисницима простора и ресурса, с невладиним организацијама и другим заинтересованим странама.

Завод ће у обављању стручног надзора, као и при пружању стручне помоћи за потребе инспекцијског надзора, сарађивати с министарством надлежним за послове заштите животне средине – Министарством заштите животне средине, Секретаријатом за заштиту животне средине Града Београда, Секретаријатом за урбанизам и заштиту животне средине АП Војводине, републичком и покрајинском инспекцијом за заштиту животне средине и другим релевантним институцијама.

У току 2023. године планирано је да се стручни надзори првенствено обаве у заштићеним подручјима која нису контролисана у претходних неколико година, у онима за која Завод поседује информације да се обављају радови и активности који нису у складу са Законом и актом о заштити, као и у онима где и даље није одређен управљач. С тим у вези, стручни надзори су планирани у следећим заштићеним подручјима:

- СтРП „Јарешник“,
- СРП „Гоч-Гвоздац“, СРП „Гутавица“, СРП „Паљевине“, СРП Сува планина, СРП Зелениче,
- ПП „Радан“,
- СП „Јовачка језера“, СП „Стопића пећина“, СП „Потпећка пећина“, СП „Рћанске пећине“, СП „Пребреза-палеонтолошки локалитет“, СП „Врело Млаве“, СП „Крупајско врело“, СП „Хомољска потајница“, СП „Осаничка клисура“, СП Врело Грзе, СП Крупачко врело,
- ЗС Бресничкићка слатина,
- НКД Природни простор Јашуњских манастира, НКД Гамзиград-Ромулијана,
- На територији града Београда: ПИО „Велико ратно острво“, СП „Јозића колиба“, СП „Бајфордова шума“, СП „Звездарска шума“ и СП „Земунски лесни профил“, СП Преконошка пећина, СП Попшичка пећина, СП Самар.

Планирани обим спровођења стручних надзора у 2023. години може се, према потреби, мењати сходно планским и редовним активностима.

ИЗРАДА РЕШЕЊА О УСЛОВИМА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ И МИШЉЕЊА

Израда решења о условима заштите природе, стручних основа, мишљења и других аката Завода један је од захтевнијих и обимнијих редовних послова Завода, за који се ангажују сва одељења Завода у пуном капацитету. Утврђивање услова и мера заштите природе и природних вредности у поступку израде и спровођења просторних и урбанистичких планова, пројектне документације, основа (шумских, ловних, риболовних, водопривредних и др.) и програма и стратегија у свим делатностима које утичу на природу, обухвата, поред канцеларијског рада, често и теренски обилазак ради утврђивања неопходних чињеница за обраду предмета. На основу просечног раста броја поднетих захтева у претходним годинама, очекује се да ће током 2023. године број захтева бити на нивоу из 2022. године или већи, то јест више од 4500 захтева.

Тара

УТВРЂИВАЊЕ ПРЕДЕОНЕ РАЗНОВРСНОСТИ

Активности у области предеоних политика дефинисане су стратешким приоритетима Нацрта просторног плана Републике Србије (2021–2035) и на основу Закона о потврђивању Европске конвенције о пределу („Сл. гласник РС Међународни уговори”, бр. 4/2011) кроз:

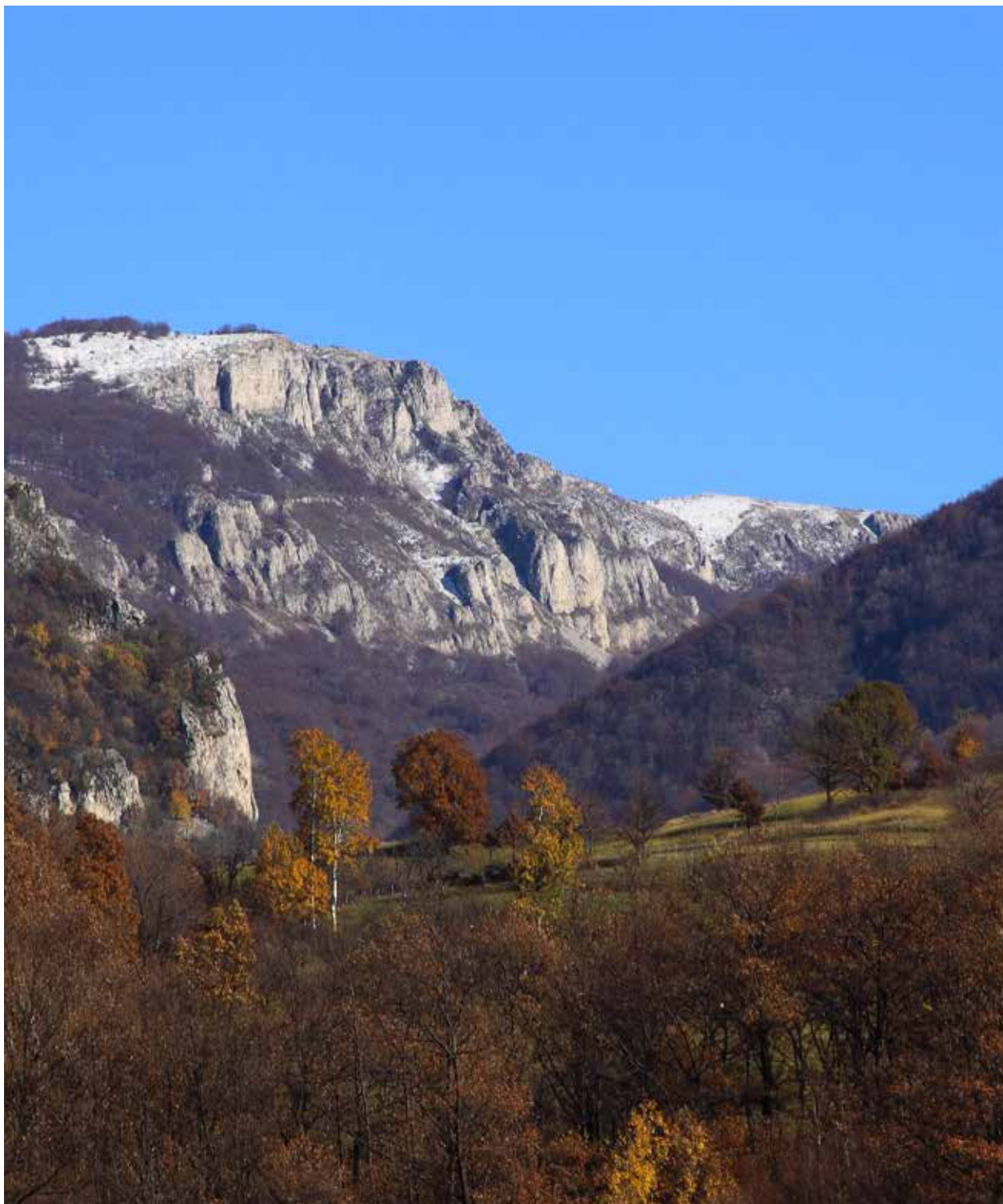
- Рад на имплементацији предеоних политика с циљем заштите, уређења и одрживог коришћења предела Србије и остваривање циљног квалитета предела као јавног добра, на основу утврђивања и афирмације вредности карактера предела од значаја за усмеравање одрживог просторног развоја.
- Остваривање посебног планског циља представља интегрисање предеоног приступа (афирмација вредности карактера предела и интеграција циљног квалитета предела) у законски основ и систем просторног (просторне и урбанистичке планове) и секторског планирања (заштита природе, урбани и рурални развој, саобраћај, туризам, шумарство, пољопривреда, енергетика и друге секторске политике).
- Афирмисање одрживог просторног и економског развоја усклађеног с препознатим вредностима карактера предела (циљни квалитет, капацитет и осетљивост структуре предела) чиме се постиже очување и унапређење постојећих, креирање и стварање нових вредности у пределу.
- Такође, препознавање културних предела као интегрисаних природних и културних вредности националног, регионалног и локалног идентитета део је стратешког циља.

Активности у области предеоних политика спроводиће се динамиком и на начин како је прописано Програмом заштите природе Републике Србије за период од 2021. до 2023. године.

Идентификација предела кроз дефинисање предеоних типова представља законом дефинисани основ за заштиту, управљање и планирање предела. Вредновање и заштита предеоних вредности спроводи се кроз обједињавања свих природних, културних и створених вредности у оквиру заштићених подручја. С тим у вези, у 2023. години планиране су следеће оперативне активности:

- израда студија заштите с аспекта предеоне разноврсности;
- учешће у редовним стручним надзорима у оквиру заштићених подручја (НП, ПП, ПИО, резервати и др.);
- обезбеђивање заштите предеоне разноврсности која је дефинисана начелима заштите природе, кроз издавање услова заштите природе и стручних основа за потребе израде просторно-планске документације;
- домаћа и међународна сарадња с научним, стручним и другим организацијама које се баве: истраживањем, планирањем, заштитом и управљањем пределима;
- с обзиром на већ добро остварену сарадњу пејзажних архитеката Завода за заштиту природе Србије са колегама из Немачке, која је озваничена посетом колега из Немачке у јуну 2022. године, предвиђена је даља сарадња са Немачким институцијама у области заштите природе и управљања пределима, Hochschule Geisenheim University и Ministerium für Umwelt, Energie, Ernährung und Forsten Rheinland-Pfalz. Сарадња је усмерена на усавршавање и размену искустава пејзажних архитеката Завода на имплементацији предеоних политика са колегама из Немачке;

- учешће у свим активностима на имплементацији предеоних политика у законску регулативу Републике Србије;
- сарадња на међусекторској повезаности и усклађивању значења, појмова и приступа у планирању, заштити и одрживом коришћењу предела;
- учешће у активностима и пројектима који се тичу међународних мрежа заштите предела;
- учешће у свим активностима у области просторног и стратешког планирања;
- усавршавање стручних сарадника (пејзажних архитеката) у области имплементације софтверских решења на бази ГИС-а с циљем оптимизације предеоних истраживања.

Кучај-Бељаница

ЦЕНТРАЛНИ РЕГИСТАР ЗАШТИЋЕНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Регистар заштићених природних добара се води у складу с Правилником о садржају и начину вођења Регистра заштићених природних добара („Сл. гласник РС”, бр. 81/2010). Законом о заштити природе („Сл. гласник РС”, број 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – други закон и 71/2021) предвиђено је да Завод за заштиту природе Србије води Централни регистар заштићених природних добара који садржи податке за целу територију Републике Србије. Покрајински завод за заштиту природе редовно доставља Заводу промене података и информација у Покрајинском регистру.

Регистар чине главна књига и збирка исправа које имају статус јавне књиге. Законом је дефинисана обавеза Завода која подразумева и ревизију Централног регистра и ажурирање података.

Послови у вези с Централним регистром подразумевају:

- Редовно уношење и ажурирање података, које се врши на основу донетих аката о стављању под заштиту, измена или допуна аката о заштити и аката о стављању ван снаге аката о заштити (брисање из евиденције заштићених природних добара).
- Вођење евиденције о природним добрима под претходном заштитом. Акта о претходној заштити природних добара чувају се с актима о заштити, а имају и своју засебну евиденцију.
- Периодичну проверу података.
- Комплетирање збирке исправа за свако заштићено природно добро.
- Допуњавање збирке исправа извештајима, стручним надзорима, актима, подацима (архивским, картографским, катастарским) и другим релевантним документима.
- Редован процес микрофилмовања података.
- Анализу и ревизију података Централног регистра природних добара.

Централни регистар заштићених природних добара води се у папирном облику. Поред тога, подаци о заштићеним природним добрима уносе се и у апликацију Централни регистар информационог система Завода.

Као и претходних година, на годишњем нивоу, планирано је да се подаци из Централног регистра заштићених природних добара достављају:

Агенцији за заштиту животне средине

- Извештај о стању животне средине за претходну 2022. годину. Подаци се односе на промену површина заштићених подручја по категоријама природних подручја, строго заштићене и заштићене дивље врсте и контролу сакупљања заштићених врста дивље флоре, фауне и гљива у комерцијалне сврхе;
- CDDA базу – базу о заштићеним природним добрима на нивоу европских земаља, коју води Европска агенција за заштиту животне средине. Завод прослеђује податке о заштићеним природним добрима у Републици Србији у виду табеларних и просторних података.

Републичком заводу за статистику

- Статистички годишњак Републике Србије – за 2022. годину. Подаци су у вези са статистиком заштићених природних добара по националној легислативи и у вези са заштићеним подручјима која су вреднована као међународно значајна на основу међународних докумената које је ратификовала Република Србија. Подаци се објављују у поглављу Животна средина, док се извори и методологија прикупљања података објављују у поглављу Заштићена природна баштина;
- Републичку DevInfo базу. База података садржи податке само на нивоу Републике Србије и замисао је да се прате глобални Миленијумски циљеви развоја и национални Миленијумски циљеви развоја. Индикатор за који Завод доставља податке носи назив Процент површине заштићених природних добара у односу на укупну површину Републике Србије.

Завод за заштиту природе Србије у области званичне статистике биће препознат и кроз нови Закон о званичној статистици као „остали произвођач званичне статистике“, у Петогодишњем програму званичне статистике (2021–2025) као и у Плану званичне статистике за 2023. годину на следећим истраживањима и пословима:

- Регистру заштићених природних добара;
- Бази података о стаништима, заштићеним врстама и подручјима еколошке мреже и
- Изради студија заштите којима се утврђују вредности подручја предложених за заштиту.

Републичком секретаријату за јавне политике

- Административни поступак Централни регистар заштићених природних добара. Подаци су потребни ради реализације активности „Анализа трансформације административних поступака за грађане“, у оквиру које се као наредна фаза идентификације административних поступака за грађане и привреду спроводи анализа свих званичних Регистара. Завод има обавезу да мења и ажурира на Порталу еПАПИР (Програм Владе за смањење административног оптерећења привреде) сваку промену у вези са Централним регистром, а која произилази из промене законских и подзаконских аката.

Министарству заштите животне средине

- Полугодишњи и годишњи извештај за програмске активности Завода. Подршка раду Завода за заштиту природе Србије (у оквиру програма – Заштита природе и климатске промене), Циљ 1: Вредновање природних вредности и припрема стручне основе за заштиту, Индикатори „Број подручја вреднованих за заштиту“ и „Број стручних надзора“;
- Обављање послова инспекцијског надзора: доставља се ажурирани Централни регистар заштићених природних добара у електронском облику;
- Испуњење законских обавеза достављања копије микрофилмоване документације заштићених природних добара. На основу члана 14. Правилника о садржају и начину вођења регистра заштићених природних добара („Сл. гласник РС” 81/2010).

Завод има обавезу да на годишњем нивоу микрофилмује документацију заштићених природних добара и да копију микрофилма достави надлежном Министарству.

Према захтевима различитих институција и заинтересованих страна, очекује се достављање података о заштићеним подручјима и врстама из Централног регистра.

ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ И КАРТОГРАФИЈА

ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМ

За 2023. годину планиран је наставак одржавања информационог система Завода, одржавање апликације за мобилне телефоне Теренска и портала као и увођење у рад нове front-end апликације за модул Решавање предмета, коришћењем веб интерфејса за израду апликације. Такође, предвиђено је креирање нових апликација: модул Писарница у складу са Уредбом о канцеларијском пословању органа државне управе ("Сл. гласник РС", број 21/2020, 32/2021) и модул Збирка за рад са предметима по принципу природњачких музејских збирки. У првом плану је прилагођавање урађених модула информационог система потребама запослених и обука корисника у Београду и Нишу, као и праћење рада у апликацијама информационог система и дорада база података информационог система за потребе увоза података добијених од других институција.

Планирано је и редовно одржавање свих сервера и рачунара на обе локације, набавка неопходне рачунарске опреме (графичке радне станице, лаптопови, штампачи, ултрабрзи скенери, ЛЕД пројектори, преносни хард дискови, тастатуре, мишеви и слично) као и увођење брже интернет везе у визиторском центру на Тари.

Предвиђено је повећање брзине протока између локација Београд-Ниш због потреба централизације информационог система и брже размене података, као и брже репликације база на обе локације. Такође, неопходно је повећање брзине интернет приступа централне локације Завода у Београду, а ради размене података за потребе пројекта NATURA 2000 и приступа порталу који служи за преглед података добијених преко мобилне апликације Теренска.

Остале планиране активности:

- Активна и пасивна заштита документације Завода, као и редовно прављење резервних копија база података („backup“ база података);
- Преузимање података о предметима из система Обједињена процедуре и Стручних основа које Заводу упућује надлежно министарство;
- Преправка и дорада програма и табела у књиговодству, а по изменама законских аката;
- Оптимизација штампе;
- Обука запослених за коришћење модула;
- Израда упутстава за коришћење модула информационог система;
- Редовно скенирање предмета и уношење у ИС Завода;
- Повећање свести запослених о безбедном коришћењу рачунара, локалне рачунарске мреже и интернета;
- Техничка подршка скуповима на којима Завод учествује.

Планирано је повећање обима посла у вези са GIS-ом, односно даље усклађивање и одржавање заводске инфраструктуре просторних података у смислу испуњавања обавеза и извештавања у складу са EU INSPIRE Директивом и NIGP (Националном инфраструктуром геопросторних података). Завод има обавезу да одржава следеће просторне слојеве: заштићена

подручја, еколошка мрежа, распрострањеност врста и станишних типова. Такође, планирано је активно учествовање у новим ИПА пројектима Европске уније и прилагођавање података добијених кроз те пројекте информационом систему Завода.

КАРТОГРАФИЈА

Током 2023. године је планирана израда карата за потребе услова и мишљења које су у надлежности Завода као и карата за потребе прелиминарних истраживања, теренских истраживања и израду студија заштите.

Такође је предвиђен и:

- наставак рада на одржавању збирног шејпа заштићених природних добара,
- наставак векторизације и дигитализације зона заштите заштићених природних добара, старих студија и елабората;
- израда годишњег извештаја и шејпова за Агенцију за заштиту животне средине а за потребе Европске агенције за заштиту животне средине,
- ажурирање карата еколошке мреже (ИРА, ИВА, РВА, Емералд подручја),
- израда картографских елемената и елабората за потребе издавачке делатности Завода,
- администрација Информационог система у сегменту заштићених природних добара,
- остали картографски послови.

**УСПОСТАВЉАЊЕ
ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ,
ЗАШТИТА БИОДИВЕРЗИТЕТА
И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ**

Планом за 2023. годину предвиђен је наставак активности на унапређењу успостављања еколошки значајних подручја и еколошких коридора еколошке мреже РС, која укључује међународну NATURA 2000 еколошку мрежу, посебно из разлога што је Министарство заштите животне средине крајем 2022. године покренуло рад на изради нове Уредбе о еколошкој мрежи, као и због тога што је крајем 2021. године отворен Кластер четири у приступним преговорима Србије са Европском унијом, у оквиру којег је и поглавље 27. Животна средина и климатске промене. Основ за ове активности је члан 38. став 6. Закона о заштити природе („Сл. гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – други закон и 71/2021), према којем Завод за заштиту природе Србије, у сарадњи са другим стручним и научним институцијама, припрема документацију за успостављање еколошке мреже у складу с критеријумима утврђеним законом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима. Сагласно члану 10. Уредбе о еколошкој мрежи („Сл. гласник РС”, бр. 102/2010) средства за финансирање еколошке мреже обезбеђују се, преваходно, из средстава буџета Републике Србије.

ЗАШТИТА БИОДИВЕРЗИТЕТА

У оквиру стручних послова заштите природе и природних добара Завода, заштита биодиверзитета спада у једну од главних делатности. Заштита биодиверзитета је и веома комплексна делатност која укључује заштиту и очување целокупне разноврсности органских врста, а посебно уgroзених и ретких дивљих врста и њихових станишта, као и одређених типова станишта од националног и међународног значаја. У том смислу, заштита се спроводи, како кроз вредновање одређених просторних целина од битног значаја за очување одређених компоненти биодиверзитета, тако и кроз спровођење и других редовних активности Завода, као што су давање мишљења и услова за различите интервенције у простору (израда просторно-планске документације, изградња мањих и већих инфраструктурних објеката, туристичких центара са пратећом инфраструктуром, појединачних објеката различите намене, за узорковање строго заштићених и заштићених дивљих врста у научноистраживачке сврхе, за прекогранични промет дивљих врста итд.). У 2023. години ће део активности на заштити појединачних врста и њихових станишта бити реализован кроз пројекте на успостављању еколошке мреже Србије, укључујући и европску EMERALD мрежу и мрежу EU NATURA 2000 (са научним институцијама) и пројектне теме усмерене на праћење стања појединачних дивљих врста биљака и животиња и типова станишта, које су инкорпорирани у редовне активности Завода. У том смислу је предвиђена реализација или наставак реализације више пројеката и пројектних тема.

ПРОЈЕКТИ

Пројектне активности у 2023. години реализоваће се у оквиру три пројекта кроз пет уговора који су склопљени крајем децембра 2022. године:

- **Уговор о јавној набавци „Прибављање података и друге услуге у циљу наставка успостављања еколошке мреже у Републици Србији, 6. фаза“**

Партија 1. Прибављање података и друге услуге у вези са типовима станишта и појединачним групама организама флоре, фауне и гљива у циљу наставка успостављања еколошке мреже у Републици Србији – уговор је закључен 26.12.2022. године са Биолошким факултетом Универзитета у Београду;

Партија 2. Прибављање података и друге услуге у вези са врстама птица у циљу наставка успостављања еколошке мреже у Републици Србији – уговор је закључен 26.12.2022. године са Институтом за мултидисциплинарна истраживања Универзитета у Београду.

- **Уговор о јавној набавци „Прибављање података и друге услуге у циљу успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 као дела еколошке мреже Републике Србије, 5. фаза“**

Партија 1. Прибављање података и друге услуге у вези са типовима станишта и појединачним групама организама флоре и фауне у циљу успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 у Републици Србији, 5. фаза– уговор је закључен 26.12.2022. године са Биолошким факултетом Универзитета у Београду;

Партија 2. Прибављање података и друге услуге у вези са птицама у циљу успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 у Републици Србији, 5. фаза – уговор је закључен 26.12.2022. године са Институтом за мултидисциплинарна истраживања Универзитета у Београду.

- **Уговор о јавној набавци „Прибављање података и друге услуге у циљу наставка израде црвених листа и црвених књига појединачних група организама флоре, фауне и гљива у Републици Србији, шеста фаза“ – уговор је закључен 26.12.2022. године са Биолошким факултетом Универзитета у Београду.**

Шеста фаза пројекта „Успостављање еколошке мреже на територији Републике Србије” и пета фаза пројекта „Успостављање еколошки значајних подручја Европске Уније Натура 2000 на територији Републике Србије” су базирани на резултатима из претходних фаза из 2016., 2019., 2020. и 2021. године. У складу са уговорним обавезама из децембра 2022. године, завршетак ових фаза и достављање извештаја очекује се до краја 2023. године.

- **Уговор о јавној набавци „Прибављање података и друге услуге у циљу наставка успостављања еколошке мреже у Републици Србији, 6. фаза“**

Партија 1. Прибављање података и друге услуге у вези са типовима станишта и појединачним групама организама флоре, фауне и гљива у циљу наставка успостављања еколошке мреже у Републици Србији.

- УТВРЂИВАЊЕ КРИТЕРИЈУМА И МЕТОДОЛОГИЈЕ ЗА ОДАБИР ЕКОЛОШКИ ЗНАЧАЈНИХ ПОДРУЧЈА за потребе еколошке мреже Републике Србије.
- МОБИЛИЗАЦИЈА СВИХ ПРИКУПЉЕНИХ ПОДАТАКА у периоду 2016-2022. године И ИЗРАДА СЕТОВА ПОДАТАКА за дефинисање еколошки значајних подручја еколошке мреже, у складу са методологијама које су се користиле у оквиру пројекта „Успостављање еколошке мреже Републике Србије“, „Успостављања еколошке мреже

Европске уније Натура 2000 као дела еколошке мреже у Републици Србији“ и ИРА 2016 пројекта “EU for Serbia - Continued support to implementation of Chapter 27 in the area of nature protection (NATURA 2000)”.

- ДЕФИНИСАЊЕ еколошки значајних подручја еколошке мреже Србије и ИЗРАДА СТАНДАРДНИХ ОБРАЗАЦА. Дефинисање подручја и израда образаца треба да је у складу са КРИТЕРИЈУМИМА И МЕТОДОЛОГИЈОМ ЗА ОДАБИР ЕКОЛОШКИ ЗНАЧАЈНИХ ПОДРУЧЈА који ће бити дефинисани у првим месецима реализације пројекта.
- ИЗРАДА СТАНДАРДНИХ ОБРАЗАЦА ЗА ЕКОЛОШКИ ЗНАЧАЈНА ПОДРУЧЈА ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ. За свако подручје је неопходно издвојити комплетан сет података са свим параметрима који га издвајају у засебну целину. Основни параметри су: границе подручја (полигони) и метричке информације о њима, као и подаци о врстама и стаништима који ће бити дефинисани КРИТЕРИЈУМИМА И МЕТОДОЛОГИЈОМ ЗА ОДАБИР ЕКОЛОШКИ ЗНАЧАЈНИХ ПОДРУЧЈА.

Партија 2. - Прибављање података и друге услуге у вези са врстама птица у циљу наставка успостављања еколошке мреже у Републици Србији.

- УТВРЂИВАЊЕ КРИТЕРИЈУМА И МЕТОДОЛОГИЈЕ ЗА ОДАБИР ЕКОЛОШКИ ЗНАЧАЈНИХ ПОДРУЧЈА за потребе еколошке мреже Републике Србије.
- МОБИЛИЗАЦИЈА СВИХ ПРИКУПЉЕНИХ ПОДАТАКА у периоду 2016-2022. године И ИЗРАДА СЕТОВА ПОДАТАКА за дефинисање еколошки значајних подручја еколошке мреже, у складу са методологијама које су се користиле у оквиру пројекта „Успостављање еколошке мреже Републике Србије“, „Успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 као дела еколошке мреже у Републици Србији“ и ИРА 2016 пројекта “EU for Serbia - Continued support to implementation of Chapter 27 in the area of nature protection (NATURA 2000)”.
- ДЕФИНИСАЊЕ еколошки значајних подручја еколошке мреже Србије и ИЗРАДА СТАНДАРДНИХ ОБРАЗАЦА. Дефинисање подручја и израда образаца треба да је у складу са КРИТЕРИЈУМИМА И МЕТОДОЛОГИЈОМ ЗА ОДАБИР ЕКОЛОШКИ ЗНАЧАЈНИХ ПОДРУЧЈА који ће бити дефинисани у првим месецима реализације пројекта.
- ИЗРАДА СТАНДАРДНИХ ОБРАЗАЦА ЗА ЕКОЛОШКИ ЗНАЧАЈНА ПОДРУЧЈА ЕКОЛОШКЕ МРЕЖЕ. За свако подручје је неопходно издвојити комплетан сет података са свим параметрима који га издвајају у засебну целину. Основни параметри су: границе подручја (полигони) и метричке информације о њима, као и подаци о врстама и стаништима који ће бити дефинисани КРИТЕРИЈУМИМА И МЕТОДОЛОГИЈОМ ЗА ОДАБИР ЕКОЛОШКИ ЗНАЧАЈНИХ ПОДРУЧЈА.

Уговор о јавној набавци „Прибављање података и друге услуге у циљу успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 као дела еколошке мреже Републике Србије, 5. фаза“

Партија 1. Прибављање података и друге услуге у вези са типовима станишта и појединачним групама организама флоре и фауне у циљу успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 у Републици Србији, 5. фаза

- Формирање ЕКСПЕРТСКОГ ТИМА за реализацију Уговора о јавној набавци прибављања података о типовима станишта и појединачним групама организама флоре и фауне у циљу наставка успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 у Србији. Тим мора да се састоји од руководиоца Пројекта одговорног за реализацију свих предвиђених активности у оквиру Пројекта, као и координатора за Натура 2000 типове станишта. Поред руководиоца Пројекта и координатора по групама, тим мора да има

експерте обраде података, експерте у раду са подацима о дистрибуцији типова станишта, као и експерте одговорне за рад са базама података и за рад у ГИС-у.

- ТЕРЕНСКО КАРТИРАЊЕ НЕШУМСКИХ ТИПОВА СТАНИШТА за еколошку мрежу Европске уније Натура 2000 у Републици Србији, у складу методологијама које су кориштене у претходним фазама пројекта.

Партија 2. - Прибављање података и друге услуге у вези са птицама у циљу успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 у Републици Србији, 5. фаза

- Формирање ЕКСПЕРТСКОГ ТИМА за реализацију Уговора о прибављању података и других услуга које се односе на птице са додатка I Директиве о птицама у циљу успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 у Републици Србији. Тим мора да се састоји од руководиоца Пројекта одговорног за реализацију свих предвиђених активности у оквиру Пројекта, координатора обраде података, експерата у раду са подацима о дистрибуцији птичјих врста и експерта одговорног за рад са базама података и за рад у ГИС-у.
- УТВРЂИВАЊЕ КРИТЕРИЈУМА И МЕТОДОЛОГИЈЕ ЗА ОДАБИР ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ ЗАШТИТЕ за потребе успостављања Натура 2000 еколошке мреже.
- МОБИЛИЗАЦИЈА ПРИКУПЉЕНИХ ПОДАТАКА о врстама са Додатка I Директиве о птицама, који су прикупљени у оквиру пројекта „Успостављање еколошке мреже Републике Србије“, „Успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 као дела еколошке мреже у Републици Србији“ и IPA 2016 пројекта “EU for Serbia - Continued support to implementation of Chapter 27 in the area of nature protection (NATURA 2000)”.
- АНАЛИЗА ПОДАТАКА И РЕВИЗИЈА СТАНДАРДНИХ ОБРАЗАЦА ЗА ПТИЧЈЕ ВРСТЕ у подручјима посебне заштите птица, као и ОБРАЗАЦА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ ЗАШТИТЕ из предлога Натура 2000 мреже Србије добијеног у IPA 2016 Пројекту “EU for Serbia - Continued support to implementation of Chapter 27 in the area of nature у (NATURA 2000)”.

Паралелно са овим процесом, дефинисане су активности сва три пројекта које би се реализовале крајем 2023. и током 2024. године.

Пројекат „Успостављање еколошке мреже на територији Републике Србије” – 7. фаза – 2023. година (реализација 2023-2024)

Партија 1. – „Прибављање података и друге услуге у вези са стаништима и појединачним групама организама флоре, фауне и фунгија у циљу наставка успостављања еколошке мреже у Републици Србији”

- успостављање мониторинга и теренско картирање типова станишта и врста за потребе израде Извештаја 2024. Секретаријату Бернске конвенције о статусу очувања врста и станишта наведених у Резолуцијама бр. 6 (1998) и бр. 4 (1996) Сталног комитета Бернске конвенције,
- унапређење стандардних образаца (СДФ образаца, Standard Data Forms) подручја, типова станишта и врста флоре, фауне и фунгија Емералд еколошке мреже у складу са Бернском конвенцијом Савета Европе

Партија 2 – „Прибављање података и друге услуге у вези са птицама у циљу наставка успостављања еколошке мреже у Републици Србији”

- успостављање мониторинга и теренско картирање типова станишта и дивљих врста птица за потребе израде Извештаја 2024. Секретаријату Бернске конвенције о статусу очувања врста и станишта наведених у Резолуцијама бр. 6 (1998) и бр. 4 (1996) Сталног

комитета Бернске конвенције,- унапређење унапређење стандардних образаца (СДФ образаца, Standard Data Forms) подручја и дивљих врста птица Емералд еколошке мреже у складу са Бернском конвенцијом Савета Европе

Пројекат „Успостављање еколошки значајних подручја Европске Уније NATURA 2000 на територији Републике Србије” – 6. фаза – 2023. година (реализација 2023-2024)

Партија 1. – „Прибављање података и друге услуге у вези са нешумским стаништима и појединачним групама организама флоре и фауне у циљу успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 у Републици Србији у Републици Србији”

- успостављање мониторинга и теренско картирање нешумских типова станишта и врста
- унапређење „Базе података о дистрибуцији потенцијално угрожених врста и типова станишта Србије“

Партија 2 – „Прибављање података и друге услуге у вези са птицама у циљу успостављања еколошке мреже Европске уније Натура 2000 у Републици Србији”

- успостављање мониторинга и теренско картирање нешумских типова станишта и врста
- унапређење „Базе података о дистрибуцији потенцијално угрожених врста и типова станишта Србије“

У 2023. години ће Завод за заштиту природе Србије у оквиру својих теренских активности наставити са прикупљањем података о налазима дивљих врста флоре и фауне путем апликације „Теренска“ како за потребе валоризације и израду студија заштите подручја и унапређења базе података о дистрибуцији врста, тако и у оквиру реализације пројектних активности и идентификације еколошки значајних подручја еколошке мреже Србије (планина Велики Јастребац, кањон Пањице, клисура Сврљишког Тимока, Сврљишке планине, Троглав – Чемерно, Доње Потамишје, Девица и Озрен, планина Златар итд.).

Златар

ПРОЈЕКТИ СА ТРЕЋИМ ЛИЦИМА

Током 2023. године предвиђена су за реализацију два пројекта са трећим лицима, и то:

1. Израда Студије екосистемских услуга за Парк природе „Голија“ (Бр. уговора ЗЗПС: 07 бр. 065-3683/5 од 05.12.2022. године и ЈП „Србијашуме“ бр. 302 од 12.12.2022. године)

План активности који би обухватио истраживање екосистемских услуга су:

- Дефинисање општег обухвата и параметара истраживања (одлуке екосистема ПП „Голија“)
- Историјски и социоекономски ефекат у ПП „Голија“
- Екосистемске услуге и њихова веза са стратешким и законодавним оквирима (списак услуга екосистема ПП „Голија“ и одређивање приоритета)
- Анализа података (прикупљање релевантних информација: мумски, водени, агроекосистеми, ливадски екосистеми)
- Дефинисање стања кључних услуга екосистема и њихова корелација са законским актима
- Идентификовање посебних препорука и активности за боље одлучивање
- Анализа заинтересованих страна (дефинисање даљег деловања, стратегије и средства комуникације и укључивање заинтересованих страна)
- Препоруке и израда смерница
- Закључци.

Рок за завршетак посла је 31. маја 2023. године.

2. Саветодавна улога при изради идејног пројекта: Трасирање, обележавање едукативних стаза у појасу „Старе планине“ и кањону реке „Јерме“ и одређивање места за постављање осматрачнице за „Bird watching“, додатног мобилијара и амфитеатра (Бр. уговора ЗЗПС: 07 бр. 067-4147/3 од 12.12.2022. године и ТО „Цариброд“ Димитровград бр. 883-1/2022 од 07.12.2022. године).

Рок за завршетак посла је 31. децембар 2023. године.

Голија

ПРОЈЕКТНЕ ТЕМЕ

За 2023. годину предвиђен је наставак већ започетих истраживања, али и покретање нових:

1. Мониторинг сушења смрчевих шума на подручју ПП „Голија”, локалитет Рудно, Бзовик, Река
2. Мониторинг заштићене биљне врсте госпоине папучице (*Cypripedium calceolus*) на Сувој планини.
3. Мониторинг заштићене биљне врсте крвавац (*Hypericum androsaemum*) (Маљен, Гучево, Цер, Борања)
4. Мониторинг мале чигре (*Sternula albifrons*) у доњем току Дрине
5. Мониторинг хранилишта за некрофаге врсте животиња у Србији
6. Истраживања активности и заступљености глодара и бубоједа на Облачинском и Крајковачком језеру
7. Мониторинг дивокозе (*Rupicapra rupicapra*) уз разматрање потенцијала и могућности реинтродукције/интродукције
8. Стање и мониторинг популација строго заштићених и заштићених врста звери у Србији – предлог и примена приоритетних мера заштите и управљања
9. Стање и мониторинг популација дивљих папकारа у Србији – предлог и примена приоритетних мера заштите и управљања
10. Мониторинг грчке корњаче (*Testudo graeca*) и шумске корњаче (*Testudo hermanni*) на подручју Пчињског округа
11. Мониторинг инвазивних и алохтоних врста инсеката у урбаној и субурбаној средини – евидентирање, праћење популационих трендова и израда базе података о инвазивним и алохтоним врстама инсеката на територији града Београда и приградских насеља
12. Мониторинг заштићене биљне врсте барска папрат (*Thelypteris palustris*) (Дебели луг код Мајданпека, Блаце, Јелица, Семетешко језеро, Облик код Владичиног Хана)
13. Мониторинг заштићене биљне врсте рунолиста (*Leontopodium nivale* subsp. *alpinum*) и одабраних врста инсеката на Мучњу и Јавору
14. Утврђивање заступљености и евидентирање стабала снежне крушке (*Pyrus nivalis*) и дафинолисне крушке (*Pyrus elaeagrifolia*) на подручјима Јелашничке клисуре, Пиротског и Белопаланачког округа
15. Биљни свет Старе планине – флора Баљевског дола
16. Анализа и упоредна анализа фауне вилинских коњица и обалне васкуларне флоре природних језера у источној Србији (урвинска Јовачка језера и крашка језера Бељанице).

Поред редовних активности из делокруга рада Завода, спроводиће се и следећи послови у оквиру заштите биодиверзитета:

- Предлагање обима и садржаја студија изводљивости и студија процене утицаја на животну средину у поступку реинтродукције и насељавања дивљих врста у слободну природу
- Преузимање и збрињавање строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња, као и врста које се налазе на прилозима Правилника о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама
- Евидентирање држања строго заштићених и заштићених дивљих врста животиња у складу с Правилником о условима држања, начину обележавања и евидентирања дивљих животиња у заточеништву

- Мониторинг појединих дивљих врста и типова станишта
- Учествовање у спровођењу активних мера заштите с циљем очувања врста и станишта. То се, пре свега, односи на програме заштите и очувања лешинара и програме реинтродукције (дивокозе, лешинари и др.)
- Утврђивање састава фауне риба у поступку издавања услова заштите природе (изградња мини хидроелектрана и других хидротехничких објеката, експлоатација шљунка и песка), а за потребе праћења стања и степена угрожености дивљих врста риба и њихових станишта у природи и др
- Реализација интервентних активности и спровођење мера заштите, који се не могу планирати (обиласци продавница кућних љубимаца, одгајивачница и зоолошких вртова, стручни надзори у случају илегалног сакупљања заштићених врста биљака, држања и лова дивљих животиња, активности на заштићеним подручјима у случају елементарних непогода – снеголома и ветроизвала, сече стабала) и др.
- Израда листа инвазивних врста биљака и животиња. Прелиминарни списак инвазивних врста у Републици Србији је објављен 2012. године, док подзаконски акт који уређује ову тематику није донет. Потребно је ревидирати национални списак, а потом у складу с Европском регулативом, припремити званичну националну референтну листу (или листе) биљних и животињских инвазивних врста

ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

У оквиру јавних овлашћења која проистичу из Закона о заштити природе, као и Уредбе о контроли коришћења и промета дивље флоре и фауне („Сл. гласник РС”, бр. 31/2005, 45/2005 – исправка, 22/2007, 38/2008, 9/10, 69/2011 и 95/2018 – други закон) и Правилника о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Сл. гласник РС”, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016) планиране су следеће активности:

- утврђивање континентата за сакупљање дивље флоре, фауне и гљива у текућој години, као и одређивање региона у којима ће се забранити сакупљање одређених врста;
- рад у комисији коју формира министарство надлежно за послове заштите животне средине на спровођењу конкурса за издавање дозвола за комерцијално сакупљање из природе заштићених врста дивље флоре, фауне и гљива;
- помоћ лицима и организацијама заинтересованим за плантажно-фармерски узгој заштићених врста;
- сарадња с откупљивачима, као и сакупљачима с циљем усавршавања правилног сакупљања, пре свега биљних врста, као и прикупљање што објективнијих информација о сакупљеним количинама и подручјима на којима се врши сакупљање;
- сарадња и стручна подршка заинтересованим странама за гајење заштићених и строго заштићених дивљих биљних и животињских врста;
- теренски изласци ради евидентирања и увида у плантажно/фармерски узгој заштићених дивљих врста и издавање мишљења о оствареном приносу за текућу календарску годину;
- издавање мишљења за сакупљање јединки, семена или делова биљака (резнице, ризом и слично) ради заснивања плантажног/фармерског узгоја;
- ажурирање базе података о регистрованим откупним станицама за сакупљање заштићених дивљих врста, као и података о плантажама и фармама у оквиру информационог система Завода.

Вражји камен - Просечник

ИЗРАДА ЦРВЕНИХ ЛИСТА И ЦРВЕНИХ КЊИГА

У складу са чл. 36. став 4. и 5. Закона о заштити природе, строго заштићене и заштићене дивље врсте одређују се на основу националних и међународних црвених листа или црвених књига, потврђених међународних уговора, стручних налаза и/или научних сазнања. Црвене листе и црвене књиге угрожених дивљих врста са локалитетима на којима се налазе, бројношћу популација и степеном угрожености, утврђује Министарство заштите животне средине, на предлог Завода. С тим у вези, Завод у сарадњи са осталим стручним и научним институцијама предлаже црвене листе. У том смислу, Завод је, ради прибављања потребних података, на законом прописан начин, ангажовао стручне и научне институције са задатком даље евалуације таксона за потребе израде црвених листа појединачних група организама флоре, фауне и гљива у Републици Србији, унапређења базе података о дистрибуцији потенцијално угрожених врста Србије употребом апликације за процену угрожености врста у Србији. Завод је вршио контролу рада и извештавања пројекта.

У 2023. години је планирана:

- штампа Црвене књиге

1. Црвена књига фауне Србије V – Рибе,

- рецензије и припрема рукописа за прелом три Црвене књиге

1. Црвена књига фауне Србије VI – Сисари,
2. Црвена књига фауне Србије VII – Дневни лептири,
3. Црвена књига фауне Србије VIII – Акватични бескичмењаци,

- објављивање (on-line) Црвене листе фауне Србије,

за које су подаци прикупљени и рукописи припремљени у претходним фазама пројекта „Израда Црвене књиге флоре, фауне и гљива у Републици Србији“.

Уговором о јавној набавци „Прибављање података и друге услуге у вези наставка израде црвених листа и црвених књига појединачних група организама флоре, фауне и гљива у Републици Србији”, 6. фаза наведеног пројекта планиран је завршетак две црвене листе:

- Црвена листа флоре Србије,
- Црвена листа фунгије Србије и њихово (on-line) објављивање.

У седмој фази наведеног пројекта, за коју се уговори припремају крајем 2023. године, планира се даље унапређење „Базе података о дистрибуцији потенцијално угрожених врста Србије“ (алге, гљиве, лишажјеви, маховине и васкуларне биљке) и израда рукописа за још три Црвене књиге:

- Црвена књига фауне Србије IX – Тврдокрилци
- Црвена књига фауне Србије X – Бескичмењаци
- Црвена књига флоре Србије II – (једна из групе - алге, гљиве, лишажјеви, маховине и васкуларне биљке).

ЗАШТИТА ГЕОДИВЕРЗИТЕТА И ГЕОНАСЛЕЂА

Водопад Арбиње, Стара планина

Планом за 2023. годину планира се наставак досадашњег рада на заштити геодиверзитета и геонаслеђа Србије.

Стручни послови Завода из области заштите и очувања геодиверзитета и геонаслеђа Републике Србије биће усмерени на:

- Спровођење активности којима се обезбеђује очување природних вредности свих елемената геодиверзитета (геолошких, геоморфолошких, хидролошких и педолошких);
- Заштиту нових природних добара из Инвентара геонаслеђа Србије (појединачно или у оквиру већих заштићених подручја);
- Ревизију раније заштићених природних добара;
- Стручни надзор на заштићеним природним добрима са предлогом мера;
- Истраживање и израду студија заштите којима се утврђују вредности подручја предложених за заштиту;
- Праћење стања и оцену очуваности природе и степена угрожености објеката геонаслеђа;
- Истраживање и валоризацију објеката геодиверзитета/геонаслеђа од међународног значаја (европског и балканског), без обзира да ли се налазе у Инвентару геонаслеђа Србије или не;
- Спречавање активности и радњи на, и у непосредној близини евидентираних и потенцијалних објеката геонаслеђа и других елемената геодиверзитета, којима се угрожавају њихове основне природне вредности;
- Код елемената геодиверзитета који спадају у категорију обновљивих активности усклађивање са условима који обезбеђују њихову трајну и ефикасну обнову и стално унапређивање квалитета;
- Учешће у изради и реализацији стратешких докумената из области заштите природе као и докумената који се односе на одживо коришћење елемената геодиверзитета као што су воде, земљиште, геолошки ресурси итд.
- Усклађивање политике очувања геодиверзитета и геонаслеђа са савременим међународним искуствима и развој међународне сарадње у овој области;
- Деловање Националне асоцијација управљача туристичких спелеолошких објеката Србије чији је Завод суоснивач (2020. године)

Активности на заштити геонаслеђа током 2023. године обухватају и:

- Ревизију појединих листа у оквиру Инвентара објеката геонаслеђа Србије

Инвентар објеката геонаслеђа Републике Србије је завршен 2005. године и обухвата око 650 геолошких, палеонтолошких, геоморфолошких, спелеолошких и неотектонских објеката, односно: 130 објеката историјско-геолошког и стратиграфског наслеђа, 58 објеката петролошког наслеђа, 192 објекта геоморфолошког наслеђа, 42 објекта неотектонске активности и геофичког наслеђа, 80 објеката спелеолошког наслеђа, 19 објеката хидрогеолошког наслеђа, 18 објеката педолошког и георхеолошког наслеђа, 13 група објеката са климатским специфичностима, као и 99 објеката ex-situ геонаслеђа. Поред наведеног, извршено је и формирање инвентара хидрогеолошког наслеђа Србије (2008), у оквиру кога је издвојено 212 објеката хидрогеолошког наслеђа, односно 51 објекат у Унутрашњим Динаридима, 62 у Вардарској зони, 32 у Српско-македонској маси, 39 у Карпато-балканидима, 12 у Дакијском басену и 16 у Панонском басену.

- Омогућавање да апликације Теренска буде примењива и за прикупљање података на терену за објекте геонаслеђа

- Презентација и промоција геонаслеђа у оквиру које се планира иновирање изложбене поставке о геодиверзитету и геонаслеђу Србије у оквиру изложбеног простора Завода за заштиту природе Србије у Београду
- Едукације на тему заштите геодиверзитета и геонаслеђа с изабраним категоријама становништва (ученици средњих школа)
- Популаризацију геонаслеђа кроз активности као што су: објављивање научног - популарног материјала о објектима геонаслеђа кроз израду монографије „Водопади Србије као објекти геонаслеђа“, израда промотивних материјала у циљу обележавања Међународног дана геодиверзитета – 06. октобар, који се ове године први пут обележава (израда постера и флајера)
- Реализацију пројектне теме „Праћење физичко-хемијских параметара на каменицама у андезитима Малог виса (јужна Србија)“.

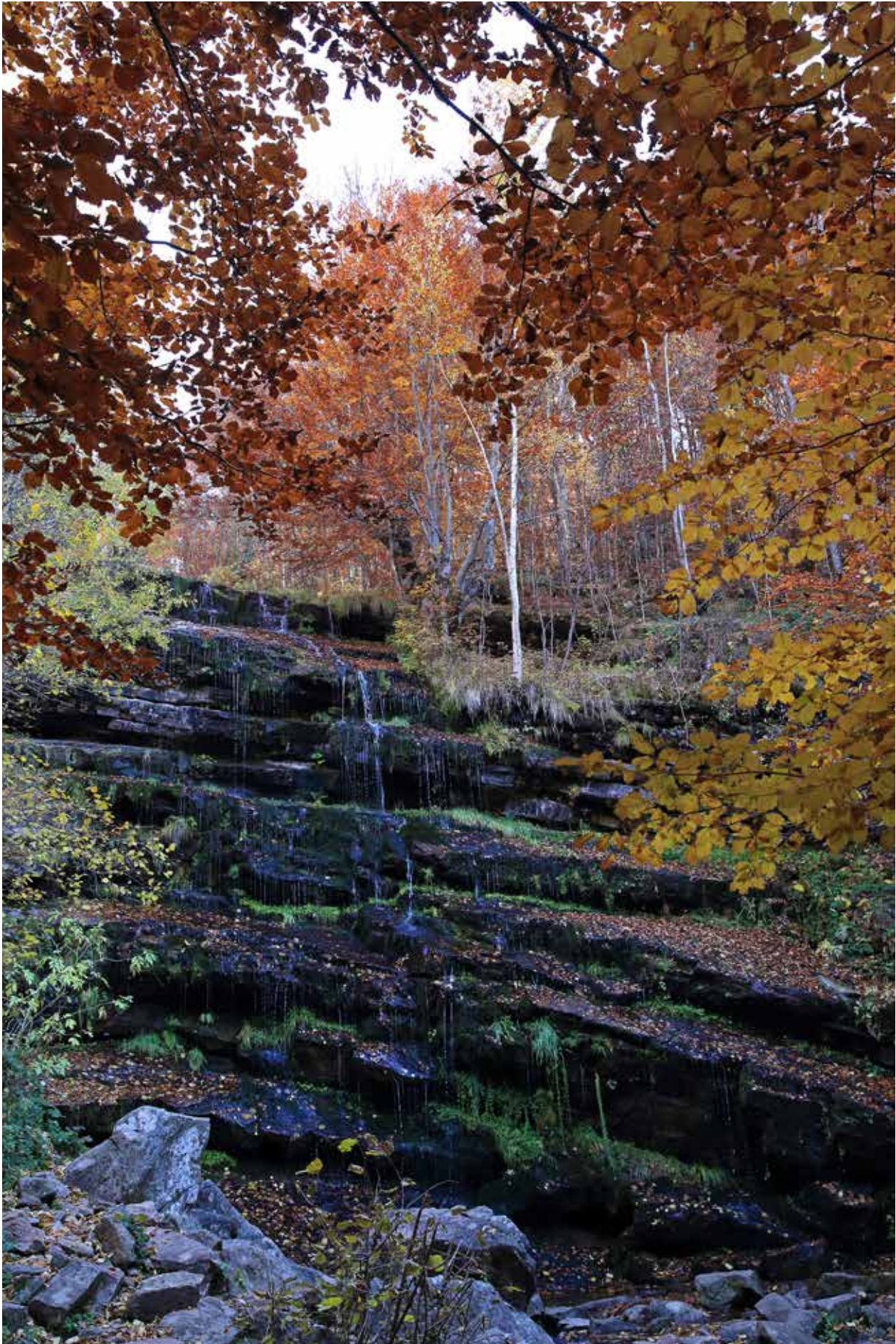
Каменице као мали корозиони облици карактеристични су за кречњачке стене. На андезитима, односно другим силикатним стенама појава каменица је релативно ретка појава. Према најновијим научним концептима каменице на силикатним стенама, односно андезитима су из домена силикатног карста. Њихово ретко или изузетно појављивање је од великог значаја за познавање геодиверзитета Србије. У том смислу се предлажу комплексна истраживања на откривеном узорку каменица Малог виса у јужној Србији код Медвеђе.

На заседању 41. седнице Генералне конференције UNESCO -а одржане 23. новембра 2021. године, установљен је Међународни дан геодиверзитета који ће се сваке године обележавати 06. октобра. Циљ успостављања овог дана је подизање свести о значају заштите овог дела природе за благостање и просперитет свих живих бића на планети.

ГЕОПАРКОВИ

Током 2023. године планира се наставак активности на успостављању мреже геопаркова Србије. Након проглашења Геопарка Ђердап (2020) и активног учешћа Завода кроз пружање стручне подршке у номинацији, наставља се учествовање кроз стручну и техничку подршку у свим активностима на успостављању и припреми номинације будућих геопаркова у Србији и њихово укључивање у међународне мреже геопаркова као што су UNESCO Global Geoparks Network и European Geoparks Network, као и на успостављању веза са геопарковима у окружењу и размени искустава по питању вредновања објеката геонаслеђа. Планира се наставак активности:

- Израда националних критеријума за издвајање геопаркова и успостављање националне мреже геопаркова у Србији. Неки од потенцијалних подручја за успостављање геопаркова су: Стара планина, Фрушка гора са Леслендом, Авала, Косаница – Ђавоља варош, Кучај – Бељаница, Стари влах итд.
- Активности на укључивању појма геопарк као категорије заштите геодиверзитета и објеката геонаслеђа у релевантно национално законодавство у складу са законодавством ЕУ и међународним иницијативама
- Активности са циљем идентификације и вредновања објеката геонаслеђа за оцењивање и процену Геопарка коју врши експертска комисија Европске мреже геопаркова, планирају се теренска истраживања НП „Стара планина“, у поступку прелиминарне номинације НП „Стара планина“ за упис на листу европске и светске мреже Геопаркова.

Тупавица, Стара планина

НАЦИОНАЛНА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Током 2023. године планира се наставак сарадње са организацијама из области науке, културе, образовања, васпитања и других области у циљу подизања нивоа свести о заштити геонаслеђа и одрживом коришћењу геодиверзитета. Настављају се следеће активности и сарадња:

- Сарадња са управљачима природних добара усмерена на: уређење, конзервацију и презентацију објеката геонаслеђа у већим природним целинама (национални парк, парк природе..), успостављање гео-стаза као модела презентације историје стварања датог терена/природног добра, пројекте санације и заштите темељног феномена услед природних или антропогених фактора угрожавања, контролисање свих активности које се планирају преко издавања услова заштите природе, истраживање и остале активности у складу са Законом о заштити природе;
- Националном асоцијацијом заштићених спелеолошких објеката Србије;
- Археолошким институтом „Виминацијум” на унапређењу „Мамут парка” који се налази у оквиру археолошког налазишта Виминацијум;
- Природњачким музејом у Београду ради идентификације и заштите угрожених геолошких објеката, а и допуне листе *ex situ* објеката геонаслеђа;
- Управљачем – ЈП „Србијашуме”, на утврђивању потенцијала ширег подручја Старе планине и испуњења критеријума у складу са смерницама UNESCO-а за процену вредности за чланство у европској и светској мрежи Геопаркова;
- Сарадња са регионалним и домаћим научним и стручним институцијама спроводиће се кроз учешће и организацију научних и стручних скупова, семинара, панел дискусија, округлих столова, конференција и сл.

Међународна активност подразумева наставак рада на јачању сарадње са међународним институцијама и организацијама у области заштите геодиверзитета и геонаслеђа кроз активности: на номинацији и одрживом коришћењу међународно заштићених подручја у оквиру UNESCO-вих програма Светска баштина (World Heritage - WH) и Геопаркови (Global Geoparks). Планира се наставак и унапређењу сарадње са Европској асоцијацији за конзервацију геолошког наслеђа (ProGEO). Вредновање геонаслеђа према јединственом концепту је усвојено од стране ове асоцијације 1996. године чиме је започета јединствена политика заштите геонаслеђа, када је и усвојена подела геообјеката-репрезентата. Такође, међу приоритетним активностима биће сарадња са International Union for Conservation of Nature (IUCN) посебно IUCN WCPA Geoheritage Specialist Group (GSG).

**САРАДЊА СА СТРУЧНИМ И
НАУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА
У ЗЕМЉИ И ИНОСТРАНСТВУ**

Голубачка тврђава

САРАДЊА СА СТРУЧНИМ И НАУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА У ЗЕМЉИ

Међу институцијама с којима је планиран наставак и унапређење сарадње налазе се: Републички геодетски завод, Биолошки факултет, Шумарски факултет, Географски факултет, Рударско-геолошки факултет, Институт за биолошка истраживања „Синиша Станковић”, Институт за архитектуру и урбанизам Србије и Институт за мултидисциплинарна истраживања Универзитета у Београду, Географски институт „Јован Цвијић” САНУ, Институт за лековито биље „Јосиф Панчић” из Београда, Природњачки музеј у Београду, Природно-математички факултет Универзитета у Новом Саду, Природно-математички факултет Универзитета у Нишу, Природно-математички факултет Универзитета у Крагујевцу, Природно-математички факултет из Приштине са привременим седиштем у Косовској Митровици, Јавно водопривредно предузеће „Србијаводе” – Београд, ЈП „Србијашуме” и друге институције, организације и заинтересоване стране.

Сарадња с научним и стручним институцијама огледа се и у учешћу на пројектима, као и у организацији научних и стручних скупова, семинара, панел-дискусија, округлих столова и конференција – с циљем представљања резултата рада Завода на заштити природе и размене искустава са ширим кругом научне и стручне јавности.

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Завод за заштиту природе Србије ће и у 2023. години наставити да ради на јачању сарадње с међународним институцијама и организацијама у области заштите природе и заштите животне средине. То подразумева и учешће на стручним састанцима, семинарима и радионицама, укључујући сарадњу у оквирима Конвенције о биолошкој разноврсности (CBD), Конвенције о заштити европских дивљих врста и природних станишта (Бернска конвенција), Рамсарске конвенције и CITES конвенције.

Као један од приоритета на међународном нивоу истиче се наставак рада на примени Директиве о стаништима и Директиве о птицама, као основа за успостављање еколошке мреже Европске уније NATURA 2000 у Републици Србији, а на основу резултата пројектних активности IPA2016 пројекта „EU for Serbia – Continued support to implementation of Chapter 27 in the area of nature protection (NATURA 2000)” који је реализован у периоду 2019-2021. године.

У наредном периоду се планира рад на извештавању према Секретаријату Бернска конвенције о стању врста и станишта које се штите у оквиру Емералд еколошке мреже (листе на Резолуцијама 4 и 6 Бернска конвенције), а у складу са Резолуцијом 8. Бернска конвенције. Период наредног извештавања за Републику Србију је 2019 – 2024. године, тако да извештај треба бити званично достављен 2025. године. Након што је током 2022. године дефинисана коначна референтна листа врста и станишта које се штите у оквирима Емералд и Натура 2000 еколошких мрежа, а које су присутне на територији Републике Србије, у током 2023. године ће се дефинисати обим Извештаја који је потребно сачинити на основу података којим располаже Завод, како би Република Србија испунила своје договорене обавезе у дефинисаном року.

Европска комисија је покренула пројекат „ЕУ за Зелени опоравак: Поддршка имплементацији Зелене агенде - EU 4 Green Recovery: Support the implementation of the Green Agenda” који имплементира Агенција за животну средину Аустрије. Пројекат је планиран да траје од 01.01.2022. до 31.12.2025. године. Пројекат се директно односи на спровођење Зелене агенде за Западни Балкан, стварањем услова за смањење загађивача у животној средини, очување биодиверзитета, промовисање циркуларне економије и одрживу пољопривреду. Део пројектних активности у које ће бити укључен Завод се односе на процес имплементације еколошке мреже Натура 2000, од мапирања врста и станишта до разраде специфичних мера очувања.

Током 2023. године, Завод за заштиту природе Србије ће, као стручна установа задужена за израду међународних номинација у области заштите природе на државном нивоу, бити спремна за рад на номинацији међународно заштићених подручја у оквиру UNESCO-вих програма „Човек и биосфера” (Man and Biosphere – MaB), Геопаркови (Geoparks) и Светска баштина (World Heritage – WH). Такође, Завод ће наставити да даје податке за извештаје које подноси Министарство заштите животне средине, као надлежни орган за праћење Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња као и пратећих споразума (Споразум о заштити афричко-евроазијских миграторних птица водених станишта UNEP/AEWA и Споразум о очувању популација слепих мишева у Европи UNEP/EUROBATS) у Републици Србији.

Ритска сова

НОМИНАЦИЈА МЕЂУНАРОДНО ЗНАЧАЈНИХ ПРИРОДНИХ ДОБАРА

Учесће у активностима добра Светске природне баштине за Републику Србију у оквиру серијског прекограничног добра светске природне баштине

Добро светске природне баштине „Древне и нетакнуте букове шуме Карпата и других региона Европе” састоји се од 94 компоненте, којима се чувају последњи остаци исконских и древних букових шума у 18 европских земаља: Словачка, Пољска, Чешка, Украјина, Немачка, Албанија, Аустрија, Швајцарска, Француска, Белгија, Бугарска, Хрватска, Италија, Румунија, Северна Македонија, Босна и Херцеговина, Словенија и Шпанија. На основу номинације предате 2020. године, у којој је учествовала Република Србија, што је представљало прву овакву номинацију за нашу земљу, којом се предлаже проширење постојећег добра за нових 30 компоненти, од којих се пет налази у Републици Србији, и то у оквирима Националних паркова „Фрушка гора”, „Тара” и „Копаоник”.

Уколико се укаже потреба за припремом нове номинације, а у складу са предоченим потребама усаглашавања начина газдовања шумама са препорукама IUCN-а, Завод ће током 2023. године наставити започету сарадњу са стручним институцијама и управљачима номинованих заштићених подручја, како би припремили основу за развијање неопходне међусекторске сарадње с другим надлежним министарствима, с циљем подношења нове номинације у будућности. На иницијативу Белгије, као Координатора заједничког управљања постојећим добром, Србија је позвана да учествује у активностима заједничког управљања, као држава посматрач.

Номинација прекограничног Резервата биосфере „Тара–Дрина” између Републике Србије и Републике Српске (БиХ)

Мада је иницијатива за успостављање прекограничног Резервата биосфере на реци Дрини између Републике Србије и Републике Српске (Босна и Херцеговина) постојала већ дуги низ година, до даљег развоја номинације до сада није долазило јер се на територији обе државе нису налазила заштићена подручја. Тек након проглашења Националног парка „Дрина” у Републици Српској 2017. године, настављен је рад на успостављању првог прекограничног резервата биосфере у оквиру UNESCO програма „Човек и биосфера”.

Како је договорено на састанку између представника ресорних министарстава и институција Републике Србије и Републике Српске, који ће имати улогу у будућој номинацији прекограничног Резервата биосфере „Тара–Дрина”, одржаном у Бања Луци у априлу 2019. године, формиране су радне групе за процес номинације у оквиру одговарајућих министарстава која ће координисати активности на припреми номинације, у чијем раду ће током 2023. године учествовати и Завод за заштиту природе Србије који ће водити припрему номинационог досијеа са стручног и техничког аспекта.

У састав будућег Резервата биосфере била би укључена два заштићена подручја у Републици Србији и једно у Републици Српској. У Србији су то Национални парк „Тара” и Парк природе „Мокра Гора”, а на територији Босне и Херцеговине је заштићено подручје у Републици Српској, Национални парк „Дрина”, који је проглашен Законом о Националном парку „Дрина” 2017. године. Управљање овим заштићеним подручјем је дато Јавној установи Национални парк „Дрина” из Сребренице, која је основана 2018. године.

Национални парк Тара

РЕГИОНАЛНО ПОВЕЗИВАЊЕ СА СТРУЧНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА

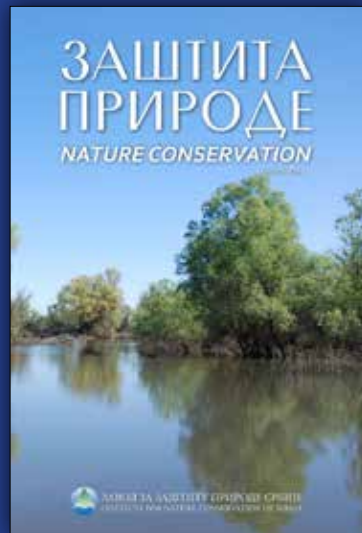
Јачање сарадње с међународним институцијама и организацијама у области заштите природе и заштите животне средине (IUCN, WWF, UNDP, UNEP, GIZ, UNESCO, GEF, EPPO, EuroNatur, EUROPARC, ENCA, ProGeo, GREENBELT, PROWILDLIFE итд.). То подразумева унапређење међународне сарадње и учешће на стручним састанцима, семинарима и радионицама, то јест сарадњу у оквирима Конвенције о биолошкој разноврсности (CBD), Конвенције о заштити европских дивљих врста и природних станишта (Бернска конвенција), Рамсарске конвенције и CITES конвенције.

Рад на номинацији међународно заштићених подручја у оквиру UNESCO-вих програма Човек и биосфера (Man and Biosphere – MaB), Светска баштина (World Heritage – WH) и Геопаркови (Global Geoparks) обухвата рад на припреми номинације прекограничног Резервата биосфере „Тара–Дрина” на граници са Републиком Српском (БиХ), Геопаркова Стара планина и Фрушка гора, као и номинације проширења добра светске природне баштине „Древне и нетакнуте букове шуме Карпата и других региона Европе”, као првог добра светске баштине за Републику Србију.

Предвиђа се развијање међународне сарадње уз подршку Канцеларије IUCN-а за Југоисточну Европу и Централну Азију (IUCN ECARO) са седиштем у Београду, у згради Завода. Као један од приоритета на међународном нивоу истиче се прикупљање података и рад на примени Директиве о стаништима и Директиве о птицама, као основа за успостављање еколошке мреже Европске уније, NATURA 2000.

Стара планина

ИНФОРМИСАЊЕ ЈАВНОСТИ
И ОБРАЗОВНО-ИЗДАВАЧКА
ДЕЛАТНОСТ

ОДНОСИ С ЈАВНОШЋУ И ПРОМОТИВНЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ

Завод за заштиту природе Србије ће у 2023. години, у складу са обележавањем јубилеја 75 година рада Завода и институционалне заштите природе у Србији, и програмом рада стручних служби, реализовати активности којима се информисе јавност и представља и промовише заштита природе. Циљ информисања јавности и реализације промотивних манифестација биће усмерени на добијање подршке јавности за активности које се предузимају у заштити природе. У том смислу, нарочито је значајно јачање свести јавности, укључивање што већег броја младих, као и обезбеђивање подршке заштити природе од стране локалних заједница. Припреме за укључивање у европску еколошку мрежу NATURA 2000, повећање територије под заштитом, вредности биодиверзитета и геодиверзитета, као и потреба усклађеног развоја и заштите природе, биће и даље један од примарних задатака у овој делатности.

Завод ће реализовати самостално, или заједно с другим организацијама и институцијама, различите манифестације и акције којима се промовишу вредности природне баштине и заштита природе у Србији.

Обележавање еко-датума

Самостално или у сарадњи с другим организацијама и институцијама, Завод ће обележити еколошке датуме: 2. фебруар – Дан влажних подручја, 21. март – Дан шума, 22. март – Дан вода, 11. април – Дан заштите природе, 22. април – Дан планете земље, 22. мај – Дан биодиверзитета, 24. мај – Европски дан паркова, 5. јун – Дан заштите животне средине, 7. септембар – Међународни дан заштите лешинара, 4. октобар – Дан заштите животиња и 11. децембар – Светски дан планина.

Обележавање 75 година рада Завода

Посебан акценат ове године биће стављен на обележавање Дана Завода (30. април) у контексту јубилеја 75 година заштите природе у Србији и рада Завода. Сви догађаји ће се одвијати под логом обележавања јубилеја.

1. Скуп у просторијама Завода за заштиту природе поводом 75 година, који ће се одржати средином маја месеца
2. Промоција едиције књига о природним вредностима Свете Горе и метоха манастира Хиландар, крајем маја месеца
3. Изложба "75 година заштите природе Србије" у галерији Науке и технике Српске академије науке и технике од 21. до 31. августа 2023. године
4. Изложба "Заштићена подручја и станишта града Београда" у галерији Сингидунум у Београду од 18. до 24. септембра 2023. године
5. Изложба "Заштићена подручја Србије" у галерији 77 у Нишкој тврђави, од 01. до 10. октобра 2023. године

Друге промотивне манифестације

Завод ће организовати и учествовати у промотивним манифестацијама са циљем подизања нивоа свести јавности о заштити природе, као што су: „Дани европске баштине”, „Дани европске мобилности - Европски дан без аутомобила”, „Нишвил”, „Ноћ музеја”, „Дани истраживача”, „Сајам науке” и други.

Учешће Завода на сајамским манифестацијама као што су Међународни сајам туризма, Међународни сајам екологије „Есо Fair“, Међународни сајам књига, које привлаче веома разноврстан круг посетилаца и стручне јавности, биће размотрено са становишта процене финансијских могућности и импликација у контексту рационалног и одговорног учешћа на њима.

Планиране манифестације:

- Промоције књига и монографија Завода (едиција Заштићена природна добра, Заштићени паркови Србије, Црвена књига Риба Србије)
- Промоција заштићених подручја и активности у заштити био и гео диверзитета

Планиране акције и програми могу бити организовани онлајн или са учешћем заинтересованих страна.

Промоција природних добара

На основу законских прописа, укључивање јавности је саставни део поступка у припреми предлога заштите природних добара. У том смислу, сходно својим надлежностима, Завод ће обавештавати и остваривати комуникацију и сарадњу са заинтересованом јавношћу у оквиру поступка израде студије заштите, као и у оквиру јавних расправа о предлогу акта о заштити, односно представљати заштићена подручја, као и резултате пројеката који се односе на заштиту биодиверзитета, геодиверзитета и предеоног диверзитета.

Медији

Завод ће правовремено информисати јавност о свом раду, активностима и резултатима у области заштите природе, сходно својој законској обавези, али и с циљем развијања јавне свести о потреби и смислу заштите националне природне баштине и њеног афирмисања кроз:

- извештавање медија различитим средствима комуникације;
- даљи развој мреже медија с којима Завод сарађује, путем непосредног контакта с новинарима, и извештавањем медија писаним путем (саопштењима, писаним изјавама, разним обавештењима), учешћем у емисијама и сл.;
- реализацију репортажа о природним добрима и вредностима;
- снимање спотова с дронским приказом предела (кратка форма).

Интернет

Рад на интернет презентацији биће усмерен на остваривање њене веће посећености, чему ће допринети планирана прерада одређених рубрика, нови садржаји и развијање комуникације.

ОБРАЗОВНО-ИЗДАВАЧКА ДЕЛАТНОСТ

Образовно-издавачка делатност Завода у 2023. години биће и даље у функцији развијања компетенција за заштиту природе, учешћа јавности у заштити, одрживом развоју и управљању заштићеним подручјима. Реализоване активности у оквиру образовно-издавачке делатности биће у складу са постављеним циљевима у оквиру:

- Годишњег плана за заштиту природних добара,
- Успостављања еколошке мреже и припрема за проглашење мреже NATURA 2000,
- Стратегије акционог плана образовања за одрживи развој.

Образовно-издавачком делатношћу биће обухваћене циљне групе заинтересоване за учешће у развоју природних добара: управљачи заштићених подручја, доносиоци одлука у локалним самоуправама, стручњаци, становништво локалних заједница у заштићеним подручјима, невладин сектор и цивилна удружења, туристичке организације, наставници, ученици, студенти, медији и др.

ОБРАЗОВНИ ПРОГРАМИ

Образовни програми биће реализовани у сарадњи са релевантним институцијама и организацијама и у организационим формама које одговарају садржају и учесницима програма: обуке, семинари, радионице, презентације, предавања, трибине, округли столови и друго. Програми ће бити реализовани онлајн или с учешћем заинтересованих страна којима су намењени. Стручни сарадници Завода, као стручни предавачи и модератори, учествоваће у реализацији програма које организује Завод и друге институције.

Програми за управљаче заштићених подручја и стручну јавност

Стручна подршка управљачима у области спровођења мера заштите и управљања стаништима и врстама, програма промоције и интерпретације заштићеног подручја, упознавања и укључивања јавности у заштиту природе, као и укључивање у рад на изради мреже NATURA 2000. Посебна пажња биће посвећена усавршавању у изради планова посета и раду са посетиоцима у заштићеним подручјима.

Програми за представнике општина и локално становништво

У складу с одредбама Закона о заштити природе и прописаном процедуром проглашења заштићених подручја, Завод ће и убудуће о покренутој иницијативи и поступку израде студије заштите едуковати локално становништво, власнике и кориснике подручја кроз тематске скупове и програме у општинама у којима се налазе заштићена подручја.

Програми намењени сектору туризма

- Тематски скуп о заштићеним подручјима као туристичким дестинацијама.
- Развој програма обука за водиче у заштићеним природним добрима у сарадњи са струковним организацијама и удружењима.

Програми за наставнике, предшколце, ученике и студенте

У оквиру сарадње са школским установама планира се програм за допуну школског курикулума и перманентног усавршавања наставног особља.

Програми за наставнике

- Семинари за стручно усавршавање наставника у области заштите животне средине и природе у циљу омогућавања наставницима да прате најновија сазнања у области заштите природе, и уједно, да се пружи обука у вештинама и методама презентације ових сазнања ученицима на начин који ће омогућити развијање способности ученика за активно учешће у заштити природе. Семинар: „Природа Србије: значај и аспекти заштите“ садржи 6 стручних предавања/презентација, 4 радионице и 2 дискусионе групе. Садржински оквир семинара чине предавања: Природна добра Србије: систем заштите и одрживи развој, Активна заштита и очување биљних и животињских врста, Воде Србије и рационално коришћење ресурса, Споменици природе и свет природе у градовима, Шума као природни ресурс за смањење последица климатских промена и Национални паркови, мреже заштићених природних добара. Радионице на тему: Еколошки отисак, Школа као партнер у заштити природе, Еко грађанин. Дискусионе групе на теме: Могућности коришћена презентованих садржаја у наставном и ваннаставном раду. Семинар прати и богат инструктивни материјал који је примењив у настави. Семинар ће бити организован најмање два пута годишње. Максималан број учесника у раду семинара је 25 наставника.
- Укључивање тема из области заштите природне баштине у наставна средства у основним и средњим школама, као наставне теме у уџбеницима (штампаним и електронским) за предмете биологија, географија, свет око нас и природа и друштво, и као додатни материјал за рад са ученицима у природи (кључеви за препознавање врста и сл.).

Програми за децу предшколског узраста

- **„Еко-скакалица”** – пролазећи кроз поља направљена од картона, тако што скачу од поља до поља у зависности од броја који су добили бацајући коцкицу. Кад стану на поље са сликом одређене врсте, кроз припремљене питалице уче о њима. На сликама на пољима су ретке и угрожене врсте у нашој земљи. Скакалица ће бити реализована најмање пет пута годишње.
- **„Еко-лабиринт”** – деца добију листове на којима је лабиринт са задатком да нађу пут од животиње до њеног станишта (вук-шума, жаба-бара, стрижибуба-стабло и итд.). Ова игра биће реализована током посете предшколаца изложбеној поставци Завода или током посета стручних сарадника вртићима, најмање пет пута годишње.
- **„Пронађи моје станиште”** – игрица која се реализује у просторијама Завода, у оквиру које се деца дају три постера са мотивима барског, шумског и ливадског екосистема на којима треба да распоредие картице са сликама биљака и животиња, тако што ће сваку врсту ставити на постер који представља њено станиште. Игра ће бити реализована најмање пет пута годишње.
- **Игра меморије и слагалица са сликама заштићених врста и друге друштвене игре** реализују се током учешћа Завода у манифестацијама и акцијама као што су: Европски дан без аутомобила, Нишвил, Фестивал цвећа и др. За релизацију ових игрица Завод је одштампао два сета слагалица на тему „Свет природе“ и Меморијске карте на тему Птице.
- **Обилазак изложбене поставке у галерији Завода**, уз стручно вођење представника Завода који објашњавају које су то ретке биљке и животње у нашој земљи и зашто их треба чувати. Обилазак ће бити реализован најмање пет пута годишње.

Програми за ученике

- Обилазак изложбене поставке Завода, уз стручно вођење сарадника Завода, како би се деца упознала са заштићеним подручјима, ретким и угроженим врстама, екосистемима и геодиверзитетом наше земље. Обилазак ће бити реализован најмање 10 пута годишње.
- Еколошке радионице у школи и природи, у циљу упознавања са природним реткостима и вредностима у земљи и непосредном окружењу у коме се школа налази, као и учења правила понашања у природи. У оквиру ових радионица посебан сегмент су радионице на тему „Знањем против страха“ о значају и потреби заштите змија и инсеката. Радионице у школама биће реализоване најмање четири пута годишње.
- Еко-квизови и подршка у раду образовним камповима се реализују по позиву школа. У оквиру еко квиза, на основу сета осмишљених питања о свету природе наше земље, Завода најбоље учеснике награди издањима из своје издавачке делатности. У еко-камповима стручни сарадници Завода учесницима представе подручје у коме се камп одржава. У овим активностима Завод ће учествовати најмање једанпут годишње.

Програми за студенте

- Тематска предавања за студенте Шумарског факултета, Биолошког факултета, Географског факултета, Фармацеутског факултета о систему заштите природе у Србији и стручно предавање са аспекта науке која се изучава на факултету са кога долазе. Тематска предавање се организују једном годишње за сваки факултет.
- Презентације, радионице, трибине, еко-форуми по позиву Факултета и на теме за које изразе интересовање. Учешће у овим програмима је најмање три пута годишње.
- Учешће стручних сарадника Завода у еко-камповима и студијским посетама природним добрима, а по позиву факултета. У овим активностима стручни сарадници Завода ће учествовати најмање једанпут годишње.

Сарадња с научним и стручним институцијама

- Учешће и организација научних и стручних скупова, семинара, панел дискусија, округлих столова и конференција с циљем представљања резултата рада Завода на заштити природе и размене искустава са ширим кругом научне и стручне јавности, онлајн или уз публику.

Програми за НВО и удружења

Организовање и учешће у тематским скуповима с циљем да се остваре партнерске акције државних институција и невладиног сектора на пословима заштите природе.

Интерни програми професионалног усавршавања запослених

- Перманентно усавршавање кадрова кроз различите облике образовања (курсеви, семинари, обуке, студијске посете итд.), праћење и учешће у раду стручних скупова и конференција.

Долина Пчиње

ИЗЛОЖБЕНА ПОСТАВКА

Иновирање изложбеног простора Завода са новим концептом који ће поред изложбеног простора обухватити и простор свих отворених и видних делова зграде (ходници и сале за промоције). Поставка Завода „Заштита природе у Србији“ биће визуелно и информативно иновирана и садржаће нове елементе и експонате.

ИЗДАВАШТВО

Израда и штампа научно-стручних и образовних издања и стручно-популарног материјала.

Нова издања за штампу (часописи, монографије, постери, лифлети и сл.)

- Едиција књига о заштићеним природним добрима поводом обележавања јубилеја 75 година рада Завода, у којој ће под мотом „75 за 75“ у четири књиге бити представљено по 75 најзначајних природних добара. Едиција садржи 4 књиге са насловима:
 1. Заштићена подручја Србије
 2. Заштићени објекти геонаслеђа Србије
 3. Заштићене биљне врсте Србије
 4. Заштићене животињске врсте Србије
- Црвена књига риба Србије
- Монографија „Заштићени паркови Србије”
- Монографија „Строго заштићене дрвенасте врсте и жбунови Србије“
- Монографија „Птице Пчиње”
- Монографија „Споменик природе „Церјанска пећина“ (иновирано и редизајнирано издање)
- Приручник за сакупљање лековитог биља Старе планине (иновирано издање штампано у сарадњи са IUCN-ом)
- Стручни часопис „Заштита природе”
- Монографија Парк природе „Златибор“ (писање текстова)
- Монографија Парк природе „Голија-Студеница” (писање текстова)
- Монографија Предео изузетних одлика „Велико ратно острво“ (писање текстова)
- Промотивни 3D материјали (магнети, мајице, качкети, оловке, шоље и сл.)
- Новогодишњи пакет (свеска, блок, стони календар, планер)
- Други пратећи материјал за годишње манифестације
- Игре меморије с картицама - Сисари
- Сет слагалица „Свет природе 3”
- Продукција серијала кратких филмова о природи (снимање, монтажа, штампа омота и умножавање).

Председник Управног одбора

Драган Ивановић

ЗАКОНИ, ПОДЗАКОНСКИ АКТИ И СТРАТЕГИЈЕ

Вилин коњиц

Послови из делокруга рада обавезују Завод на примену свеобухватне законске регулативе које се Завод доследно придржава. Наводи се само део исте, како следи:

Закони, подзаконски акти и стратегије

Закон о заштити природе („Сл. гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – исправка, 14/2016, 95/2018 – други закон и 71/2021);

Закон о заштити животне средине („Сл. гласник РС”, бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 – други закон, 72/2009 – други закон, 43/201 – Одлука УС РС, 14/2016, 76/2018 и 95/2018 – др. закон);

Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС”, бр. 135/2004 и 88/2010);

Закон о процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС”, бр. 135/2004 и 36/2009);

Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине („Сл. гласник РС”, бр. 135/04 и 25/2015);

Закон о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности („Сл. гласник РС”, бр. 36/2009 и 93/2012);

Закон о заштити од нејонизујућих зрачења („Сл. гласник РС”, бр. 36/2009);

Закон о управљању отпадом („Сл. гласник РС”, бр. 36/2009; 88/2010 (чл. 23–25), 14/2016 и 95/2018 – др. закон);

Закон о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС”, бр. 36/2009 и 88/2010 (чл. 13–14));

Закон о заштити ваздуха („Сл. гласник РС”, бр. 36/2009 и 10/2013);

Закон о водама („Сл. гласник РС”, бр. 30/2010, 93/2012, 101/2016, 95/2018 и 95/2018 – други закон);

Закон о шумама („Сл. гласник РС”, бр. 30/2010, 93/2012, 89/2015 и 95/2018 – др. закон);

Закон о пољопривредном земљишту („Сл. гласник РС”, бр. 62/2006, 65/2008 – др. закон, 41/2009, 112/2015, 80/2017, 95/2018 – други закон);

Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Сл. гласник РС”, бр. 88/2010);

Закон о планирању и изградњи („Сл. гласник РС”, бр. 72/2009, 81/2009 – исправка, 64/2010 – Одлука УС РС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – Одлука УС РС, 50/2013 – Одлука УС РС, 98/2013 – Одлука УС РС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – др. закон, 9/2020 и 52/2021);

Закон о општем управном поступку („Сл. гласник РС”, бр. 18/2016 и 95/2018 – аутентично тумачење)

Закон о туризму („Сл. гласник РС”, бр. 36/2009, 88/2010, 99/2011 – др.закон, 93/2012 и 84/2015, 83/2018 – др. закон, 17/2019 – др. закон);

Закон о бањама („Сл. гласник РС”, бр. 80/92, 67/93 – др. закон и 95/2018 – др. закон);

Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда („Сл. гласник РС”, бр. 128/2014 и 95/2018 – др. закон);

Закон о националним парковима („Сл. гласник РС”, бр. 84/2015 и 95/2018 – др. закон);

Правилник о садржини студије о процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС”, бр. 69/2005);

Правилник о поступку јавног увида, презентацији и јавној расправи о студији о процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС”, бр. 69/2005);

Правилник о садржини захтева о потреби процене утицаја и садржини захтева за одређивање обима и садржаја студије о процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС”, бр. 69/2005);

Правилник о условима и критеријумима за израду анализе утицаја објеката и радова на животну средину („Сл. гласник РС”, бр. 49/2001);

Правилник о поступку спровођења обједињене процедуре електронским путем („Сл. гласник РС”, бр. 68/2019);

Правилник о посебној врсти објеката и посебној врсти радова за које није потребно прибављати акт надлежног органа, као и врсти објеката који се граде, то јест о врсти радова који се изводе, на основу Решења о одобрењу за извођење радова, као и обиму и садржају и контроли техничке документације која се прилаже уз захтев и поступку који надлежни орган спроводи („Сл. гласник РС”, бр. 102/2020);

Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљка, животиња и гљива („Сл. гласник РС”, бр. 5/2010, 47/2011, 32/2016 и 98/2016);

Правилник о критеријумима за издвајање типова станишта, о типовима станишта, осетљивим, угроженим, ретким и за заштиту приоритетним типовима станишта и о мерама заштите за њихово очување („Сл. гласник РС”, бр. 35/2010);

Правилник о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама („Сл. гласник РС”, бр. 99/2009 и 6/2014);

Правилник о условима које морају испуњавати прихватилишта за збрињавање заштићених дивљих животиња („Сл. гласник РС”, бр. 15/2012);

Правилник о условима које треба да испуњава зоолошки врт, односно мини зоолошки врт и елементима за одређивање мини зоолошког врта („Сл. гласник РС”, бр. 75/2010);

Правилник о условима под којима се фосили, минерали и кристали могу дати правном лицу на заштиту и чување („Сл. гласник РС”, бр. 79/2010);

Правилник о садржају и начину вођења регистра заштићених природних добара („Сл. гласник РС”, бр. 81/2010);

Правилник о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Сл. гласник РС”, бр. 97/2015);

Правилник о начину обележавања заштићених природних добара („Сл. гласник РС”, бр. 30/92, 24/94 и 17/1996);

Правилник о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Сл. гласник РС”, бр. 85/2009);

Правилник о садржини и начину вођења стручног надзора („Сл. гласник РС”, бр. 22/2015 и 24/2017);

Правилник о компензацијским мерама („Сл. гласник РС”, бр. 20/2010);

Правилник о обрасцу службене легитимације чувара заштићеног подручја („Сл. гласник РС”, бр. 117/2014 и 97/2015);

Правилник о изгледу знака заштите природе, поступку и условима за његово коришћење („Сл. гласник РС”, бр. 87/2013);

Правилник о начину одређивања и висини накнаде штете нанете рибљем фонду („Сл. гласник РС”, бр. 3/2016);

Правилник о начину, алатима и средствима којима се обавља привредни риболов, као и о начину, алатима, опреми и средствима којима се обавља рекреативни риболов („Сл. гласник РС”, бр. 9/2017 и 34/2018);

Правилник о начину обележавања рибарског подручја („Сл. гласник РС”, бр. 16/2016);

Правилник о форми, садржини и обиму годишњег извештаја и извештаја о коришћењу рибарског подручја за период на који је кориснику рибарског подручја уговором о коришћењу додељен („Сл. гласник РС”, бр. 52/2017);

Правилник о условима држања, начину обележавања и евидентирању дивљих животиња у заточеништву („Сл. гласник РС”, бр. 86/2010);

Правилник о Националној листи индикатора заштите животне средине („Сл. гласник РС”, бр. 37/2011);

Уредба о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину, („Сл. гласник РС”, бр. 114/2008);

Уредба о одређивању активности чије обављање утиче на животну средину („Сл. гласник РС”, бр. 109/2009 и 8/2010);

Уредба о локацијским условима („Сл. гласник РС”, бр. 115/2020);

Уредба о стављању под контролу коришћења и промета дивље флоре и фауне („Сл. гласник РС”, бр. 31/2005, 45/2005, 22/2007, 38/2008, 9/2010 и 69/2011 и 95/2018 – др. закон);

Уредба о распореду и коришћењу средстава за субвенционисање заштићених природних добара од националног интереса у 2018. години („Сл. гласник РС”, бр. 34/2018);

Уредба о еколошкој мрежи („Сл. гласник РС”, бр. 102/2010);

Уредба о режимима заштите („Сл. гласник РС”, бр. 31/2012);

Уредба о садржини и начину вођења информационог система заштите животне средине, методологији, структури, заједничким основама, категоријама и нивоима сакупљања података, као и о садржини информација о којима се редовно и обавезно обавештава јавност („Сл. гласник РС”, бр. 112/2009);

Национална стратегија за укључивање Републике Србије у механизам чистог развоја Кјото протокола за секторе управљања отпадом, пољопривреде и шумарства („Сл. гласник РС”, бр. 8/2010);

Национална стратегија одрживог развоја („Сл. гласник РС”, бр. 57/2008);

Стратегија биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. године („Сл. гласник РС”, бр. 13/2011);

Национална стратегија одрживог коришћења природних ресурса и добара („Сл. гласник РС”, бр. 33/2012);

Национална стратегија за апроксимацију у области животне средине за Републику Србију („Сл. гласник РС”, бр. 80/2011);

Стратегија развоја шумарства Републике Србије („Сл. гласник РС”, бр. 59/2006);
Одлука о утврђивању Националног програма заштите животне средине („Сл. гласник РС”, бр. 12/2010);
Решење о установљавању рибарског подручја („Сл. гласник РС”, бр. 90/2015);
Наредба о мерама за очување и заштиту рибљег фонда („Сл. гласник РС”, бр. 56/2015 и 94/2018).

Ратификовани међународни уговори чије одредбе се односе на уређивање области заштите природе

Закон о ратификацији Међународне конвенције за заштиту птица („Сл. лист СФРЈ”, бр. 6/1973);

Уредба о ратификацији Конвенције о заштити од опасности тровања бензолом („Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 16/1976);

Закон о ратификацији Конвенције о спречавању и контроли професионалних ризика проузрокованих канцерогеним супстанцама и агенсима („Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 3/1977);

Уредба о ратификацији Конвенције о мочварама које су од међународног значаја, нарочито као станишта птица мочварица („Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 9/1977);

Уредба о ратификацији ревидираног текста међународне конвенције о заштити биља („Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 1/1985);

Закон о проглашењу Закона о ратификацији Конвенције о прекограничном загађивању ваздуха на великим удаљеностима („Сл. лист СФРЈ” – Међународни уговори, бр. 11/1986);

Закон о ратификацији Протокола уз Конвенцију о прекограничном загађивању ваздуха на велике даљине из 1979. године о дугорочном финансирању Програма сарадње за праћење и процену прекограничног преноса загађујућих материја у ваздуху на велике даљине у Европи (ЕМЕП) („Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 2/1987);

Закон о ратификацији Бечке конвенције о заштити озонског омотача, са прилозима I и II („Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 1/1990);

Закон о потврђивању Оквирне конвенције Уједињених нација о промени климе, с анексима („Сл. лист СРЈ – Међународни уговори”, бр. 2/1997);

Закон о потврђивању Конвенције о биолошкој разноврсности („Сл. лист СРЈ – Међународни уговори”, бр. 11/2001);

Закон о потврђивању Конвенције о међународном промету угрожених врста дивље фауне и флоре („Сл. лист СРЈ – Међународни уговори”, бр. 11/2001);

Закон о потврђивању Конвенције о сарадњи на заштити и одрживом коришћењу реке Дунав („Сл. лист СРЈ – Међународни уговори”, бр. 2/2003);

Закон о ратификацији Монреалског протокола о супстанцијама које оштећују озонски омотач („Сл. лист СФРЈ – Међународни уговори”, бр. 16/1990 и Закон о ратификацији Амандмана на Монреалски протокол о супстанцама које оштећују озонски омотач „Сл. лист Србије и Црне Горе – Међународни уговори”, бр. 24/2004);

Закон о потврђивању Конвенције Уједињених нација о борби против дезертификације у

земљама са тешком сушом и/или дезертификацијом, посебно у Африци („Сл. гласник РС – Међународни уговори”, бр. 102/2007);

Закон о потврђивању Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња („Сл. гласник РС – Међународни уговори”, бр. 102/2007);

Закон о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта („Сл. гласник РС – Међународни уговори”, бр. 102/2007);

Закон о потврђивању Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине („Сл. гласник РС – Међународни уговори”, бр. 38/2009);

Закон о потврђивању Европске конвенције о пределу („Сл. гласник РС – Међународни уговори”, бр. 4/2011).

Закон о потврђивању Конвенције о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту („Сл. гласник РС – Међународни уговори”, бр. 102/2007 и 4/2016);

Закон о потврђивању Кјото Протокола уз Оквирну конвенцију Уједињених нација о промени климе („Сл. гласник РС – Међународни уговори”, бр. 88/2007, 38/2009 и 2/2017);

Закон о потврђивању Протокола о одрживом транспорту уз Оквирну конвенцију о заштити и одрживом развоју Карпата („Сл. гласник РС – Међународни уговори”, бр. 13/2018).

Ртањ

